Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...н 21-hээ гарана | № 15 (17138) | 1986 оной январиин 18, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

Областной партийна XXXIII конференци

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...эдэр Улаан-Үдэдэ оперо ба балетэй театр соо област... партийна XXXIII конференци хүдэлмэриеэ эхилбэ. Кон...цие КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. БЕ...В нээбэ.

...ференциин хүтэлбэрилхы органууд: президиум, секре...г, мандатна ба редакционно комиссинууд hунгагдаба. ...еренциин зүбшэн хэлсэхэ асуудалнууд баталагдаа:

...КПСС-эй областной комитедэй тоосоон.

...Областной партийна организациин шалгалтын комиссиин ...он.

...КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проект тухай.

...КПСС-эй Уставай хубилалтануудай проект тухай.

...1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-...кономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүү-...роект тухай.

...КПСС-эй областной комитедые hунгалга.

...Областной партийна организациин шалгалтын комиссиие ...лга.

...КПСС-эй XXVII съездын делегадуудые hунгалга.

...ференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ түрүүшын асуудалаар ...-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. БЕЛЯКОВ элидхэл ... Шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл тус комиссиин ...лэгшэ Ф. И. ЧЕНКИРОВ хэhэн байна.

...соото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ партиин Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь В. С. ТИМАШОВ, КПСС-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь В. Е. ТУГУТОВ, Мысовая станциин локомотивна депогой машинист Н. П. БАЖАНОВ, Прибайкалиин районой «Зырянский» совхозой hаалишан Л. В. КОРНАКОВА, КПСС-эй Северобайкальска горкомой нэгэдэхи секретарь А. А. МОЛИТВИН, авиационно заводой токарь В. А. КОЗЛОВ, алба хаагша И. М. ТРЕТЬЯК, Хориин районой Үдын совхозой ахалагша хонишон Г. М. БИМБАЕВ, КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь И. А. АНТАКШИНОВА, Хяагтын районой «Дружба» колхозой түрүүлэгшэ Б. М. ЦЫДЕНДАМБАЕВ, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. ГАРМАЕВА, ЛВРЗ-гэй парткомой секретарь А. Я. ПИЯДИН, республиканска больницын врач А. Б. БОРОНОЕВ, Улаан-Үдын горпромторгын парткомой секретарь Л. И. ШУЛЬГА, республикын Композиторнуудай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Б. Б. ЯМПИЛОВ, республикын дотоодын хэрэгүүдэй министр С. Ф. ИВАНОВ, «Жилгражданстрой» трестын барилгахабсаралгын долоодохи управлениин комплексно бригадын бригадир В. К. РУБЦОВ, профсоюзуудай областной Соведэй түрүүлэгшэ Н. А. РОЗАНОВ, 6-дахи ГПТУ-гай багша Т. И. КАРПЫЧЕВА, Баргажанай районой Бодоной совхозой директор А. Г. ЕЛШИН гэгшэд хабаадаhан байна.

Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ Н. И. КРЮЧКОВОЙ хэhэн элидхэлые конференци батапаа.

Зүбшэн хэлсэhэн асуудалаараа КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. БЕЛЯКОВ түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

КПСС-эй областной комитедэй тоосоото үедэ ябуулhан хүдэлмэридэ конференци хангалтатай гэhэн сэгнэлтэ үгэжэ, КПСС-эй обкомой тоосоогоор тогтоол батапан абаба. Тэрэшэлэн шалгалтын комиссиин тоосоон баталагдаhан байна. КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын проектые, КПСС-эй Уставта оруулагдаха хубилалтануудай проектые областной партийна конференци нэгэн дуугаар hайшааба.

Конференциин хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ П. И. КРАВЧЕНКО, СССР-эй Госстройн түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. Д. ДЕМИНОВ, Ленинэй орденто Забайкальска сэрэгэй округые командалагша генерал-полковник С. И. ПОСТНИКОВ, Улаан Тугта Забайкальска погранична округой сэрэгэй начальник генерал-майор А. А. ШЕЛЕСТОВ, Зүүн Сибириин экономическа районой талаар СССР-эй Госпланай түлөөлэгшэ А. Л. МУКОЕД, Зүүн Сибириин түмэр харгын начальник Ш. О. ЦИНЦАДЗЕ, СССР-эй Госснабай Зүүн Сибириин нютагуудтахи главна управлениин начальник В. И. ШИШОВ гэгшэд хабаадаhан байна.

Конференци хүдэлмэриеэ мүнөөдэр үргэлжэлүүлхэ.

ДЭЭРЭ: конференциин үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...ЕСПУБЛИКЫН ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫЕ ЭРИД ХУРДАДХАХЫН ТҮЛӨӨ

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляковой хэhэн тоосоото элидхэлhээ

...үүд! ...дай коммунистнуудай ...ой партийна XXXIII ...енци хоёр түсэбтэ та...лэй бэлшэр дээрэ, ... XXVII съездын ...тээхэнэ боложо. Тоосоото үе...рhэн хоёр жэл ехэ ...рэгүүдээр баян, КПСС-...VII съездын шиидхэ...дые бодото дээрэнь ...хын түлөө тэмсэлдэ ...радай габшагай ажа...эбтэрэнхэй байгаа. ...нэй зааhан замаар даб... парти Совет гүрэнэй ...ико болон соёлые саа... хүгжөөhэн, совет хү...hуудал байдалые улам ...уулhан байха юм. Оро...өөрыгөө хамгаалха хү...ал бэхижүүлэгдээ, тэ... уласхоорондын нэрэ ...улам бүри ургаа. ...он парти болон ороной ...далда онсо шухала ...шанартай байба. КПСС-...гай апрелиин Пленум, ...эрдэм-техникын дэб-... асуудалнуудаар бо-...зүблөөн тохёолдожо ... байдалые дэлгэрэнгы-...энжэлhэн, ороной со-...э-экономическа хүгжэл-...урдадхалгын үргэн ехэ ...кын үндэhэ hуури та-... энээнэй ашаар совет ...ые тон шэнэ шатада ... арга олгоhон байгаа. ...С-эй ЦК-гай апрелиин ...эй үүргэ нүлөөн до-...он доторнай экономиче-...оциальна ба үзэл сур-... асуудалнуудаар асари ...мжээнүүд бэелүүлэгдэ-...йна. Хүнүүдэй полити-...эдэбхи үүсхэл бадар-...ай хүгжэлтын гол шу-...асуудалнуудта зохёохы ... хандаха, хуушарhан, ...а дабшалтадамнай hаад ... ушаруулжа байhан бү-...ймые шууд сэхээр гата-...абаха гэhэн Центральна ...эдэй хараа шугамые ...ад хэлбэришэгүйгөөр ...нэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай ...альна секретарь нүхэр М. С. Горбачев тэмдэглээ hэн. Арад зоной хүсэл эрмэлзэл болон зохёохы ажал ябуулгада саашадаашье түшэглэжэ, энэ хараа шугамые залан сэхээр бэелүүлхэбди.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1985 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын, партиин Уставта хубилалтануудые оруулалгын, түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ олониитын зохёохы эдэбхи үүсхэлые бадаруулhан байгаа. Эдэмнай политическэ айхабтар ехэ удха шанартай документнүүд болоно. Эдээн соо партиин генеральна хараа шугамай, тэрэнэй экономическа стратегиин үндэhэн шухала асуудалнууд тухай, түүхын мүнөөнэй орёо нарин, харюусалгатай шатада олониитын дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриин түхэл шэнжэнүүд, онол арганууд тухай хэлэгдэнэ.

Марксизм-ленинизмын бата үндэhэ hуури дээрэ тодорхойлогдоhон партиин Программа түүхэтэ дүй дүршэлтэй зохилдуулагдажа, тон шэнэ ёhо гуримуудаар баяжуулагдаhан байгаа.

Бата, найдамтай эб найрамдалые хангаха гэhэн гол зорилготой КПСС-эй уласхоорондын политикын ленинскэ гол ёhонууд Программа дотор саашадань хүгжөөгдэбэ.

Шэнэ Программын болон КПСС-эй Уставта оруулагдаха хубилалтануудай проектнүүд соо партида, нютагуудтахи тэрэнэй эмхинүүдтэ табигдаhан бүри үндэр ехэ эрилтэнүүд найруулагданхай. Мүнөөнэй оршон байдалда, ороной урда шэнэ харюусалгатай зорилгонуудай табигдажа байхада, партиин хүтэлбэрилхы үүргэ хэлбэришэгүйгөөр ургана, тэрэнэй политическэ болон эмхидхэхы ажал ябуулгын хэмжээндэ бүри үндэр ехэ эрилтэнүүд табигдана. КПСС-эй Уставта оруулагдахаар дурадхагдаhан хубилалтанууд эдэ үндэhэн шухала зорилгонуудhаа эхитэй юм.

Тэрэ парти доторой демократиие үргэдхэхөөр, партиин бүхы эмхинүүдэй, нэн түрүүн эхин эмхинүүдэй эдэбхи үүсхэлые хүгжөөхөөр хараална. Гүрэнэй болон ниитын эмхинүүдые партиин зүгhөө хүтэлбэрилгын гол ёhонууд тодо болгогдоно.

Коммунистнуудта бүри үндэр ехэ эрилтэнүүд табигдана, тэдэнэр партийна организацида эдэбхитэйгээр хүдэлхэ, хуушанай ёhо баримталга болон бусад хангалтагүй үзэгдэлнүүдтэ эсэргүүгээр шууд сэхээр тэмсэхэ, бүхы түрүү юумэ ударидаха уялгатай. Манай бүхы орон соохидол адли, Буряадай коммунистнууд, бүхы ажалшад партиин шэнэ шухала документнүүдэй проектнүүдые, КПСС-эй дотоодын болон гадаадын политикые нэгэн hаналтайгаар hайшаан дэмжэhэн байгаа.

Суглаанууд дээрэ үсөөн бэшэ шүүмжэлхы ажаглалтанууд хэгдээ, бии байгаа дутуу дунданuудые усадхаха талаар олон дурадхалнууд оруулагдаа.

Партиин съездэдэ зорюулагдаhан КПСС-эй ЦК-гай проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд партийна комитедүүдэй, Соведүүдэй, ажахын органуудай ба ниитын эмхинүүдэй үдэр бүриин ажал ябуулгада тодорхойгоор харуулагдаха ёhотой.

* * *

Тоосоото үе соо партиин обкомой хүдэлмэри партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй, урдахи областной партийна конференциин шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн байгаа.

Партиин обкомой гол анхарал республикын экономическа ба социальна саашанхи хүгжэлтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ зорюулагдаhан байгаа.

КПСС-эй обкомдо зарим hалбаринууд болон томо ехэ предприятинуудые хүгжөөлгын хараа түсэбүүд зүбшэн хэлсэгдээ hэн. Дутуу дунданuудые, ушаржа байгаа гээгдэлнүүдые усадхаха талаар тодорхой хэмжээнүүд абтаба. 1981—1985 онуудта, мүн 1990 оч хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной январиин 9-дэ абаhан тогтоолые бэелүүлгын хойноhоо саг үргэлжын хиналта тогтоогдоhон байха юм.

Тоосоото үе соо республикын промышленность продукци худалдаха түсэбөө, бүхы табан жэлэй даабаринуудые дүүргэбэ. 19 предприяти, 200 шахуу цех болон участок, 300 гаран бригада болон үйлэдбэриин 9 мянган түрүүшүүл түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэhэн байгаа. Түсэбhөө гадуур 200 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө. Түсэбтэ табан жэлэй туршада —13, харин тоосоото үе соо промышленна продукциин ургалта 5,9 процент болобо. Ажалай бүтээсэ 11,5 процентээр ургажа, энээнэй ашаар гол түлэб үйлэдбэриин хэмжээнүүдэй ургалта туйлагдаhан байгаа. Тоосоото үе соо предприятинуудта 62 комплексно оньhожоруулагдамал болон автомат лини, 234 түрүү технологическа процесс, 62 роботехникэ, 19 миллионhоо дээшэ түхэригэй экономическа ашаг олзотой 17 мянган шахуу уралан нарижуулгын дурадхал, ухаалан зохёолго нэбтэрүүлэгдээ.

Энэ талаар авиационно заводто, прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ, Зэдын вольфрам-молибденэй, Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадуудта, «Теплоприбор», заводто ехэ юумэн хэгдээ.

1985 ондо бүхы дээрэ промышленна үйлэдбэриин ургалтын эршэ дэлисэ түсэбтэ табан жэлэй дундуур хэмжээнhээ дээшээ байжа, 5,2 процентдэ хүрэбэ, тиихэдэ зарим предприятинууд үйлэдбэриингөө хэмжээе хорооhон, ажалай бүтээсэ доошолуулhан байха юм. Тэдэнэй тоодо Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинат (директорынь нүхэр Ратников, парткомой секретарь нүхэр Лукьянов), шэлэй завод (директорынь нүхэр Богданов, парткомой секретарь нүхэр Лев), Байгалай модо урадхуулгын бааза (директорынь нүхэр Назимов, парткомой секретарь нүхэр Невердовский) болон бусад коллективүүд ороно.

Үйлэдбэриие нарижуулан hайжаруулха талаар бэелүүлэгдэжэ байhан хангалтагүй хүдэлмэри энээнэй гол шалтагааниинь болоно. Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-да болоhон зүблөөн дээрэ элирүүлэгдэhэн дутуу дунданууд манай республикын предприятинуудай олонхидто сэхэ хабаатай. Тоосоото үе соо партиин областной комитет, тэрэнэй таhагууд, нютагай партийна органууд үйлэдбэриие шэнэдхэн hэльбэхэ талаар ажалша коллектив бүхэндэ эдэбхитэй, үргэн ехэ хүдэлмэри үшөөл бэелүүлжэ шадаагүй байна бшуу.

Ой модоной, ашагта малтамал шанаржуулгын, эдеэ хоолой промышленностиин, барилгын материалнуудай промышленностиин олохон предприятинуудта оньhон техникэ нэбтэрүүлхэ, хуушарhан техникые hэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана гэжэ тэмдэглэлтэй. Эндэ жэлдээ хуушарhан түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдэй оройдоол 2—3 процентнь hэлгэгдэнэ.

Улаан-Үдын шэлэй заводые, «Бурятмясопром» нэгэдэлэй, нютагай промышленностиин предприятинуудые үндэhөөрнь hэльбэн шэнэлхэ асуудалнууд үргэноор шиидхэгдэхэ ёhотой. Капитальна hомололгонуудай ниитэ хэмжээндэ республика доторнай үйлэдбэриие hэльбэн шэнэлэлгэ, шэнэ техникэ тодхожо табилга 23 процент болоно. Энэнь орон соохи дундуур хэмжээнhээ нилээд доошоо юм.

Бии байгаа үйлэдбэриин хүсые бүри hайнаар хэрэглэхэ гээшэ шухалын шухала зорилго болоно. Энэ шухала асуудалда бидэ горитой амжалтануудые туйлаагүй байhаарбди. Гадар трикотаж хубсаhанай фабрикын, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой, Харанхын холимог тэжээлэй заводой хүсэнүүдые ашаглалга яаха аргагүйгөөр муужагайруулагдажа байна. «Забайкаллес» нэгэдэлэй, Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай, «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй хүсэнүүд илангаяа муугаар ашаглагдана.

(Эхин. Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

ДЭЛХЭЙН АМГАЛАН ТАЙБАН ЕРЭЭДҮЙЕ ХАМГААЛХА ТАЛААР ЭРДЭМ, СОЁЛОЙ АЖАЛ ЯБУУЛАГШАДАЙ КОНГРЕССТЭ ХАБААДАГШАДТА

Дэлхэйн амгалан тайбан ерээдүйе хамгаалха талаар эрдэм, соёлой ажал ябуулагшадай конгресстэ хабаадагшадые амаршалнаб.

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Эб найрамдалай уласхоорондын жэл гэжэ соносхоhон 1986 оной үргэн ехэ ябуулгануудай календариие танай конгрессэй нээхэ байhаниинь арсашагүй. Урдынь байдалай үнгэрhэн дайнай уршагта үйлэ хэрэгүүд тухай hануулдаг, мүнөөнэй түхэл шарайнь зохёон байгуулга болон эб найрамдал тээшэ хүнэй дабагдашагүй хүсэл зоригые hүлдэлдэг хото болохо Варшавада суглараад байhантнай гайхамшаг лэ.

Мүнөө хүн түрэлтэнэй урда национальна, нютагай, үргэн ехэ, орёо нарин, хүндэ хүшэр олон зорилгонууд табигдана. Гэбэшье дэлхэй дээрэ буу зэбсэгүүдые бүтээлгые зогсоожо, тэрэниие замбуулинай дайдада гаргалгые зайсуулаад, ядерна дайнай аюулые саража, хүгжэлтэ дэбжэлтые аршалан хамгаалхаhаа хойшолуулашагүй шухала зорилго тэдэнэй дунда байхагүй.

Женевэдэ болоhон совет-американ уулзалга уласхоорондын байдалые hайжаруулха, бүгэдэ ниитын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар этигэл найдал түрүүлээ. Зүгөөр эдэ этигэл найдалай бодотоор бэелүүлэгдэхынь тула хоёр тала туйлаhан үгээ ойлголсолгонуудаа үнэн сэхээр бэелүүлхэ зэргэтэй. Женевэдэхи үгээ ойлголсолго саашадаа хүгжөөгдэжэ, дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдэй дэбжэлтые тодорхойлхо ёhотой, арадууд иимэ эрилтэ табина. Энэнь үнэхөөрөөшье шухала удха шанартай байна.

Буу зэбсэгүүдые хизаарлахын, дэлхэй дээрэ тэрэниие бүтээлгые болиулхын, тэрэниие замбуулинай дайдада гаргалгые зайсуулан сарахын тула Советскэ Союз өөhэдhөөнь дулдыдаhан бүхы юумэ саашадаашье бэелүүлхэ юм гэжэ конгрессто хабаадагшадые найдуулжа шадаха байнаб. Бүхы хүн түрэлтэнэй саашанхи хүгжэлтэ дэбжэлтын аша туhада харюусаhан манай гүнзэгы ехэ алхамууд, харга бодолнууд, дурадхалнууд энэ талаар шэглүүлэгдэнхэйл. Бидэ сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөнэй түлөө бэшэ, харин али бүхы асуудалнуудаар, тэрэ тоодо эрдэм, соёлой талаар үргэн ехэ уласхоорондын харилсаа холбоо тогтоохын түлөө тэмсэнэбди.

Уласхоорондын байдалые үндэhөөрнь hайжаруулгада, ядерна дайнай аюулhаа гү, али олон түмэниие алаха, хюдаха зорилготой бүхы түхэлэй зэрлиг муухай буу зэбсэгүүдые хэрэглэхэ аюулhаа хүн түрэлтэниие хэтын хэтэдэ аршалан хамгаалгада горитой ехээр туhалхые оролдожо, Советскэ Союз Америкын Холбоото Штадуудта, ядерна буу зэбсэгтэй бусад гүрэнүүдтэ, дэлхэйн бүхы правительстванuудта ба арадуудта хандаhан түүхэтэ удха шанартай эб найрамдалта үүсхэл мэнэ hаяхан гаргаба.

Ойрын 15 жэлэй хугасаа соо, хэридохи зуун жэлэй дүүрэтэр, бүхы дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэгүүдые бүрин хүсэдөөр усадхаха программые баталан абаха тухай үгээ ойлголсохые дурадханабди, энэ зорилгые шата шатаарнь бэелүүлхэ бодото алхамуудай тодорхой түсэб табинабди, тэдэниие бэелүүлхын түлөө уласхоорондын нарин хиналта тогтоохые хараалнабди. Добтолго хэхэ буу зэбсэгүүдые замбуулинай дайдада бүтээн гаргалгаhаа арсаа hаань, энээнэй яhала бэелүүлэгдэмээр байhанда этигэн найданабди. Атом — имагтал амгалан байдалай, замбуулинай дайдада — имагтал эб найрамдалай аша туhада — энэ хадаа манай бэелүүлжэ байдаг программа болоно.

Энэ зуун жэлдэ химическэ буу зэбсэгүүдые, тэрэнэй нөөсэнүүдые, иимэ буу зэбсэг үйлэдбэрилхэ промышленна баазые мүн лэ гүйсэд дүүрэнээр усадхахые дурадханабди. Тиихэдээ нарин хиналта, тэрэ тоодо нютагуудта уласхоорондын хиналта тогтоохо шухала.

Шэнэ физическэ гол ёhонуудта үндэhэлдэг, hандаргахы хүсэ шадалаараа ядерна болон олониитые алаха, хюдаха зорилготой бусад түхэлэй буу зэбсэгүүдтэ дүтэрхы ядерна бэшэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые зохёон бүтээлгэ хорихые дурадханабди.

Вендэхи хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Европын түбтэ зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба буу зэбсэгүүдые али бүхы талаhаа хорооохо тухай, Стокгольмын конференци дээрэ үгээ ойлголсолгые бэхижүүлхэ тухай бодото хэлсээнүүдые баталха арга боломжонууд бии гэжэ бидэ мүн лэ тоолонобди.

hанал бодолнуудайнгаа томоотой, үнэн сэхэ байhыень, амгалан тайбан байдалые бэхижүүлхэ, ядерна дайнай аюулhаа хүн түрэлтэниие аршалан абарха талаар бодото хэрэгүүдые шадаал hаа түргөөр бэелүүлжэ эхилхээр бэлэн байhанаа үшөө дахин баталхын тула СССР ядерна али бүхы тэhэлэлгэнүүдые зогсоохо гэhэн шиидхэбэриеэ үшөө гурбан hараар hунаажа, энэ талаар харюу үгэхыень США-е, мүн ядерна буу зэбсэгтэй бусад гүрэнүүдые уряална.

Тобшолбол, дэлхэйн амгалан тайбан ерээдүйе хамгаалха талаар шэглүүлэгдэhэн танай конгрессэй зорилгые бэелүүлхэ тодорхой программатайгаар Советскэ Союз хандаhан байна. Энэ программые дэмжэхэ уряатайгаар бидэ бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдтэ ханданабди.

Хүн түрэлтэнэй ухаан бодол дэлхэй дээрэхи хүн зониие үгы хэхэ гэhэн зорилготой шэнэ түхэлэй үхэлэй аюулта буу зэбсэгүүдые зохёон бүтээлгэдэ бэшэ, харин материальна ба оюун ухаан бодолой баялигуудые арьбадхалгада алба хэхэ ёhотой байhандань этигэн найданабди. «Одото дайн байлдаануудта» бэлдэхэ бэшэ, харин гүрэнүүдэй болон арадуудай амгалан тайбанаар үгээ ойлголсолгые туйлаха гээшэ хүн түрэлтэнэй замбуулин тухай асуудалда хандалгын гол удха болоно. Амгалан тайбан замбуулин хадаа хүнүүдэй ажабайдалhаа дайнай аюулые зайсуулан сараха шухала эрхэ нүхэсэл мүн.

Үнэн үгэ, хэрбээ тэрэниие зайсуулан саража шадаагүй hаа, ядерна хёмороо зүришэлдөөнэй хүндэ хүшэр хойшолонгууд тухай үнэн үгэ хадаа эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй түгэлдэр хүсэн болоно. Танай конгрессто хабаадагшад — дэлхэйн эрдэм, соёлой нэрэ хүндэ ехэтэй түлөөлэгшэд — энэ үнэн үгые дэлгэрүүлэн тараалгада, үнэхөөрөөшье бата бэхи эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха гэhэн энэрхы hайхан уялгаяа үргэн олониитын ойлгон мэдэрэлгэдэ горитой үүргэ дүүргэжэ шадахал.

Ниитын үг зорилго бэелүүлхын — дэлхэй дээрэ бата эб найрамдалай илан мандахын аша туhада хүдэлмэридөө амжалтануудые туйлахыетнай танай конгрессто хүсэнэб.

М. ГОРБАЧЕВ.

Эб найрамдалта совет үүсхэлнүүдые манай ажалшад hайшаан дэмжэнэ

hАЙХАН hАНАЛ ИЛАХАЛ ЁhОТОЙ

Дайнай аюулые бага болгохо, дэлхэйдэ бии байhан hүрөөтэ ехэ буу зэбсэгүүдые хороохо, гүрэнүүдтэ амгалан ёhоор зэргэ ажаhууха, харилсаха арга боломжо олгохо тушаа манай гүрэн, Коммунис партимнай хэды олон hайн hайхан hанал бодолто оролдолгонуудые гаргадаг гээшэб. Манай үнэн сэхэ хэрэг хэзээдэшье илаха гэжэ этигэнэбди.

Эб найрамдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ бидэ баhал өөhэдынгөө үдэр бүри оролдосото ажалаар лэ хубитаяа оруулха байhанаа мэдэрнэбди. Бригадымнай малшад Горбачевой хэhэн Мэдүүлгын үгэ бүхэниие hайшаан дэмжэжэ, имагтал энээндэ үнэн шударгы ажалаараа харюусаха зорилготойбди.

Бидэ Далайтанай бригадада 6 хүн 450 жэжэ үхэрнүүдые харууhалнабди. Үнгэрhэн жэлэй декабрьда үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 650—700 граммаар нэмээгээ hэмди. Мүнөө үшөө ехээр нэмээхын түлөө оролдонобди.

Эб найрамдалта байдал хамгаалха, бэхижүүлэлсэхэhээ дэмбэрэлтэ hайхан хэрэг хаана байхаб даа.

Е. БАЛДАНМАКСАРОВ,
Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой малшадай бригадир.

ҮНЭН ЗҮРХЭНhӨӨ ДЭМЖЭНЭБ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой манай парти ба совет арад зоной үмэнэhөө бүхы гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ, хүн түрэлтэндэ хандажа хэhэн Мэдүүлгэ дотор «Эб найрамдал сахин хамгаалха, хүн түрэлтэниие ядерна дайнай аюулhаа абарха тухай хөөрэлдөөнэй болоходо, хажуу тээhээ миин лэ хараад байха ябадал байха зэргэгүй. Энэмнай бүгэдын ба хүн бүхэнэй хэрэг» гэhэн мүрнүүдые тон анхарбаб.

Дайнай hүүлээрхи амгалан тайбан 40 жэлэй туршада манай арад ехэ амжалтануудые туйлаhан байна. Совет гэр бүлэ бүхэн материальна талаар тон hайн ажаhууна. Эхэ-герой миниие пенсимнишье нэмэнхэй. Байра байдалнай hайн. Нүхэрни дайнай ветеран байhан тула гүрэн түрын бүхы хүнгэлэлтэнүүдтэй. Хоюулан бидэ наhанайнгаа амаралтада гараhаншье hаа, шадаха зэргээрээ ажалладагбди.

Тиимэhээ нүхэр М. С. Горбачевой хэhэн Мэдүүлгые дэмжэжэ, дэлхэй дээрэ дайн дажар бү болог лэ гэжэ дуутаа үгэлсэнэбди.

З. БАБУЕВА,
Эхэ-герой, тусхайта пенсионер.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА XXXIII КОНФЕРЕНЦИ

РЕСПУБЛИКЫН ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖ…

[Үргэлжэлэл. Эхининь 1-дэхи нюурта].

Гар ажал үшөөл ехэ байhаар, бүхы түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ промышленностьда тэрэнэй хубита 42-hоо 39 процент хүрэтэрөө хороогдоо. Партиин обкомой, горкомууд болон райкомуудай таhагууд, партийна организацинууд эдэ асуудалнуудые үшөөл hулаар шиидхэжэ байнхай.

КПСС-эй обкомой бюрогой шиидхэбэреэр предприятинуудта түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ республикын промышленностиие хүгжөөлгын гол шэглэлнүүдээр тусхай зорилготой долоон программа зохёогдонхой. Тэдэниие бэелүүлгэ үйлэдбэриин ашаг үрые нилээд дээшэлүүлхэ арга олгохо байна. Үйлэдбэриие hэльбэн шэнэлхэ ба оньhон техникээр зэбсэгжүүлхэ зорилгонуудые шиидхэлгэ ажахын онол аргые али бүхы талаарнь хүгжөөхэ эрилтэ табина. Эдэ хүдэлмэри бэелүүлхэеэ барилгашад цехүүдтэ ерэхэ юм гэжэ хүлеэhэнэй үлүү ааб даа. Энэ хэрэгые эмхидхэхэ талаар Зэдын вольфрам-молибденэй, нарин сэмбын, Онохойн модоной комбинадууд, мүн бусад предприятинууд яhала hайн дүй дүршэлтэй болонхой. Гэхэтэй хамта эдэ бүхы ажал хэрэгүүдтэ подрядчигуудта хандажа, ехэ сагаа гээгээд, техническэ зэбсэгжүүлгэдэ, социальна хүгжэлтэдэ ехэ гээгдэлдэ ороhон коллективүүд, жэшээнь, прибор бүтээлгын нэгэдэл (нүхэр Медведев), «Электромашина» завод (нүхэр Галин), «Бурмясопром» нэгэдэл (нүхэр Мылзенов), кондитерскэ промышленностиин нэгэдэл (нүхэр Лазарев) энэ талаар дурдагдаха байна.

Тоосоото үе соо нөөсэнүүдые алмаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаба, гэбэшье олохон предприятинуудта энэ ажал халирхайгаар, саг зуурын шэнжэтэйгээр бэелүүлэгдэдэг байна, нөөсэнүүдые алмалгын, үлэгдэлгүй ба үлэгдэл багатай технологинуудые нэбтэрүүлгын үндэhэн шухала зорилгонууд шиидхэгдэнэгүй. Эдэ бүгэдэнhөө уламжалан, продукциин өөрынь үнэ сэн 0,5 процентын орондо 0,1 процентээр хямдаруулагдажа, энэ талаар партиин абаhан даабаринууд дүүргэгдэбэгүй.

Манайда хоёрдохиёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эдүүдые, яhала hайн үлөөдэhэ ажахын тоосоондо элсүүлэн хабаадуулха зорилгонууд хангалтагүйгөөр шиидхэгдэнэ. Украинада нөөсэнүүдые алмалгын ба үйлэдбэридэ материал гаргашалгые хороолгын дүй дүршэлые ехэ бүлэг хүдэлмэрилэгшэд шэнжэлhэн байгаа. Партиин обкомой секретарьнар, таhагууд, Министрнүүдэй Совет манай республика дотор энэ дүй дүршэлые нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй.

Продукциин шанарые hайжаруулха талаар бидэнэй урда горитой ехэ зорилгонууд табигдана. Мүнөө бүхы продукциин хэмжээндэ эрхим шанартай зүйлнүүдэй хубита оройдоол 14,5 процент болодог. Юрэдөөл, түсэбтэ табан жэлэй хугасаа соо энэ хэмжээн огто ургаагүй юм. «Бурятферммаш» (генеральна директорынь нүхэр Михайлов, парткомой секретарь нүхэр Цыденова), «Бурятстройматериалы» (нэгэдэлэй начальнигынь нүхэр Леминов) нэгэдэлнүүдтэ, Нютагай промышленностиин министерствын предприятинуудта (министрынь нүхэр Завгородняя) продукциин шанарые hайжаруулха хэрэг илангаяа муу байна.

Ажалаа бригадаараа эмхидхэлгые саашадань нарижуулан hайжаруулха үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөхэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ехэ удха шанартай юм. Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй үедэ промышленностьда бригадануудта ажалладаг хүдэлмэришэдэй тоо 44-hөө 69 процент хүрэтэрөө ургаа. Бригадануудай оройдоол 17 процентнь ажахын тоосоондо оруулагданхай, бригадануудай дүрбэнэй нэгэ хубинь үсөөхэн хүнhөө —3-haa 5 хүрэтэр хүнhөө бүридэнэ.

Партийна органууд ажахы эрхилэлгые, хүтэлбэрилгые нарижуулан hайжаруулгада, эсэсэй эрхим hайн үрэ дүнгүүдые туйлаха талаар коллективүүдэй эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлгэдэ онсо анхаралаа хандуулха ёhотой. 1987 оной январиин 1-hээ хойшо бүхы промышленна предприятинууд шэнэ гуримаар хүдэлжэ захалха юм. Эгээл тиимэhээ энээндэ эртээнhээ hайнаар бэлдэхэ хэрэгтэй.

Ажахы эрхилэлгые, хүтэлбэрилгын түхэл шэнжэнүүдые, онол аргануудые нарижуулан hайжаруулга нэн түрүүн абаhан социалис уялгануудые дүүргэхын түлөө түсэблэлгын, договорой жаяг журамые бэхижүүлхэ, хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна.

Нёдондо жэл 27 предприяти (14,3 процент) продукци худалдаха, 56 предприяти (35,7 процент) продукцяар хангаха түсэбөө дүүргэбэгүй. Республикын предприятинууд нүүрhэ, барилгын материалнуудые, приборнуудые, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые, хабсаргагдамал түмэр-бетон, нарин дарханай эдлэл хэрэгсэлнүүдые мүн бусад продукци ехэ дутуугаар абаhан байгаа.

Мүнөө 1986 ондо, шэнэ түсэбтэ табан жэлдэ, гүрэнэй түсэбые дүүргэлгэдэ тохёолдоhон гээгдэлые усадхан зайсуулхын түлөө шармайн оролдохо ёhотойбди. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй эрилтэнүүдэй үндэhөөр бүхы хүдэлмэриеэ шэнэдхэн хубилгаха гэшэ түсэбтэ даабаринуудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ гэhэн удхатай бшуу.

Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые, нэн түрүүн түлишын-элшэ хүсэнэй баазые саашадань хүгжөөхэ талаар ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ шухала.

Улаан-Үдэ хотые дулаагаар хангалгые hайжаруулха асуудал илангаяа орёо хурса байна. Республикын арадай ажахын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые электрын элшэ хүсөөр хангалга ехэ бэрхэшээл түбэгүүдтэ оронхой. Гусиноозерско ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй, Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-эй, Түгнын нүүрhэнэй уурхайн барилгые али бүхы талаарнь хурдадхаха шухала. Эдэ гурбан шухала объект ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект соо оруулагданхай. Зүгөөр эдэ барилганууд дээрэхи ажал хэрэгүүд тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана. 2-дохи ТЭЦ-эй барилгын ябаса hанаaемнай илангаяа ехээр зобооно. Энээнэй гол шалтагааниинь юун бэ гэхэдэ, барилгын начальник нүхэр Лобынцев, «Бурятэнергые» эрхилэгшэ нүхэр Борисов шухала хэрэгэй бүхы хэмжээнүүдые абанагүй, табигдаhан зорилгонуудые hулаар шиидхэнэ.

КПСС-эй обкомой таhагууд, Улаан-Үдын, Гусиноозерско горкомууд, городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедүүд (нүхэр Тимашов, Агалов, Аржанович, Воронин), бусад партийна болон совет органуудай хүтэлбэрилэгшэд элшэ хүсэнэй объектнүүдэй барилгын ажал хэрэгүүдые hайжаруулхын тула эдэ барилгын ябасые саг үргэлжын хиналтадаа абаха, шухала асуудалнуудые тодорхойгоор шиидхэхэ, барилгашадай коллективүүдые тогтонижоруулхын, үргэдхэхын тула бүхы хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

hүүлэй жэлнүүдтэ ой модоной ба модо болбосоруулгын промышленностьда шиидхэгдээгүй асуудалнууд олошорhон байна. «Забайкаллес» нэгэдэл модо бэлдэхэ түсэбөө ходо ходо дүүргэнэгүй. Модо бэлдэхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэхын, модо hайнаар болбосоруулхын, тэрэ тоодо үлөөдэhэ багатай технологи нэбтэрүүлхын тула нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд, нэн түрүүн генеральна директор В. Я. Кокин тааралжатай эрхэ байдал байгуулха зорилгонуудые үргэнөөр шиидхэхэ зэргэтэй.

Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ ашагта малтамал шанаржуулгын промышленностиие, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадые саашадань хүгжөөхэ, Озерно ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадые, Черемшанска каарцидай уурхайе бариха, БАМ-ай оршондохи Молодежнын хризотил-асбестын хэбтэшые ашаглаха шухала зорилгонууд шиидхэгдэхэ ёhотой.

Республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ, предприятинуудта үйлэдбэриие шэнэдхэн hэльбэhэнэй ашаар продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ партиин обком, республикын Министрнүүдэй Совет саг үргэлжын, ехэ анхаралаа хандуулха зэргэтэй.

Илангаяа түлишын-элшэ хүсэнэй баазые хүгжөөхэ асуудалнуудые Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Даржаев бүри гүнзэгыгөөр, тодорхойгоор шиидхэхэ ёhотой.

Обкомой секретарь нүхэр Потапов, промышленностиин таhагые даагша нүхэр Табалаев хүдэлмэриингөө гуримые, онол аргануудые нарижуулан hайжаруулжа, партийна организацинуудта түшэглэжэ, тэдэнэй ажал ябуулгада гүнзэгыгөөр анхаралаа хандуулжа, үйлэдбэриин hалбаринуудые партиин зүгhөө, политическэ талаарнь хүтэлбэрилгын хэмжээе дээшэлүүлхэ зэргэтэй бшуу.

Капитальна барилгые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ тэрэнэй үйлэдбэриин баазые бэхижүүлхэ, үйлэдбэриинь ашаг үрые дээшэлүүлхэ, кадрнуудые шэлэжэ, зүбөөр тааруулан табиха хүдэлмэриие hайжаруулха асуудалнууд, партиин обкомой гол анхаралда байгаа. Табан жэлэй туршада барилга дээрэ хүдэлжэ байhан хүдэлмэришэдэй тоо 2 мянган хүнөөр, хүдэлмэришэдэй дунда ажаллажа байhан коммунистнуудай тоо 14 процентээр олошоронхой.

Хабсаргагдамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг үйлэдбэриин хүсэн хоёр дахинаар дээшэлүүлэгдээ. Ажал дээрэ оньhон техникэ хэрэглэлгэ 1,4 дахинаар ехэ болоо. Ажалай бүтээсэ 12 процентээр дээшэлээ.

Үнгэрhэн табан жэлэй туршада республикын арадай ажахын hалбаринуудые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаhан капитальна hомололго арбадахи табан жэлэйхитэй сасуулбал, 23 процентээр ехэ болоно. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин талаар табан жэлэй түсэб 102 процент дүүргэгдээ. Ашаглалгада оруулагдаhан гол фонднууд улам дээшэлhэн байна.

Табан жэлэй туршада городто, хүдөө нютагуудта элдэб олон объектнүүд баригдаа, байрын 1,7 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд ашаглалгада үгтөө.

Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ горитой хэмжээнэй хүдэлмэри хэгдэhэн гэшэ. Тэндэ поезднууд ябажа эхилэнхэй, түмэр замай Дабаан-Северобайкальск гэhэн участок саг үргэлжын ашаглалгада үгтэhэн байна.

Гэхэтэй хамта партиин областной комитет капитальна барилгадахи байдалые үндэhөөрнь hайжаруулжа шадаагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ асуудал хадаа урдынхи мэтэ ажахы эрхилэлгын эгээл бэрхэшээл ехэтэй участогуудай нэгэн байhан зандаа. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ туйлагдаад байhан хэмжээн экономикын хүгжэлтын эрилтэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр ханганагүй, иимэ ушар байдалhаа социально-хүгжэлтын хэдэ хэдэн зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ haад ушаруулагдана.

«Жилгражданстрой», «Улан-Удэтрансстрой» трестнүүдтэ, «Бурятцелинстрой» болон барилгын бусад организацинуудта хэгдэhэн хүдэлмэриин хэмжээн багаар дээшэлүүлэгдээ.

Барилгын организацинуудтахи горитой дутуу дунданууд, объектнүүдые муугаар хангалга, түсэблэлгын хүдэлмэридэ бии байhан элдэб дутагдалнууд хүдэлмэришэдэй хүсэ ба мүнгэ зөөри ашаг үрэгүйгөөр тараан сасаха ябадалда хүргэнэ. Үнгэрhэн табан жэлдэ түсэбөөр баригдажа байhан нэгэ объектдэ дунда зэргээр миил 9 хүдэлмэришэн хүдэлhэн байха юм.

Олохон объектнүүд хэтэрмэ удаанаар нормоор хараалагдаhан болзороhоо холо гээгдэлтэйгээр баригдана.

Улаан-Үдын ДСК-гай бодхооhон байрын гэрнүүдэй барилгын болзор, жэшээнь, 1,5—2 дахинаар, «Жилгражданстрой» ба «Улан-Удэтрансстрой» трестнүүдэй—2—2,5 дахинаар унжагайрна.

Имагтал эдэ шалтагаануудаар табан жэлэй туршада республикымнай ажалшадта байрын 200 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд дутуу үгтөө. Байрын гэрнүүдэй барилгые унжагайруулха ябадал эбсэшэгүй онсо дутагдал болоно. Гусиноозерскын ГРЭС-эй барилгын управлени (начальнигынь нүхэр Цыплов, парткомойнь секретарь нүхэр Раднаев), «Бурятцелинстрой» трест (эрхилэгшэнь нүхэр Восканянц), «Бурятпромжилводстрой» (эрхилэгшэнь нүхэр Смолин) авиазаводой барилгашад (директорынь нүхэр Кравцов, парткомойнь секретарь нүхэр Ильин) үнгэрhэн жэлдэ байрын гэрнүүдые ашаглалгада оруулха талаар абаhан уялгануудаа дүүргэжэ шадаагүй.

Тэрэшэлэн коммунальна объектнүүд, hургуулинууд, үхибүүдэй саадууд, больницанууд худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой объектнүүдэй барилга манайда горитойгоор гээгдэжэ ябана. Эдэ бүгэдэ партийна болон совет органуудай, барилгын организацинуудай коммунистнуудай, коллективүүдэй нэрэ хүндые үргэнэ бэшэ ааб даа. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ байрын гэрнүүдэй, социально-ажаhуудалай объектнүүдэй барилгые түргэдхэхэ ябадал туйлаха хэрэгтэй.

Барилгые индустриализацилга хадаа партийна айхабтар шухала зорилго болоно. Хабсаргагдамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг үйлэдбэриин хүсэн манайда урганхай, теэд эдэ хэрэгсэлнүүд мүнөө дээрэ багаар хэрэглэгдэнэ.

Үнгэрhэн жэлдэ түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд Главбурятстройдо, жэшээнь, 75 процент, «Бурятцелинстрой» трестдэ—миил 30 процент хэрэглэгдээ. Мүнөө барилгын бүхы хэмжээнэй миил табанай нэгэ хубинь манайда гүйсэд хабсаргагдаhан детальнуудаар хэгдэнэ. Ерээдүйн жэлнүүдтэ гүйсэд хабсаргагдаhан хэрэгсэлнүүдэй удельнэ хэмжээе горитойгоор дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа барилга дээрэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тон шухала хараа шэглэл болоно.

Ехэ панельнүүдээр гэр барилгые хүгжөөлгэ хадаа партийна болон совет органуудай, барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй онсо шухала зорилго мүн. Главбурятстройдо, илангаяа хүдөөгэй барилгашадта энэ үйлэдбэриин хэмжээе үргэдхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй болоно. «Главспецдальстройн» управлени (нүхэр Раскин) жэл соо байрын 160 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүдые бариха хүсэтэй КПД-эйн заводые энэ жэлдэ ашаглалгада оруулха ёhотой.

Барилга индустриализацилга хадаа бар хүсөөр хэгдэдэг ажалые оньhожоруулха хэрэгые саашадань үргэдхэлгэтэй таhаршагүй холбоотой. Барилгын партийна организацинууд, хүтэлбэрилэгшэд энэ шэглэлээр улам hайнаар хүдэлмэрилхэ болоно. Барилгын хүдэлмэри түргэдхэлгэ, шанарыень hайжаруулга олонхи ушарта бригадна подрядай гуримые нэбтэрүүлгэтэй холбоотой гэшэ. Гэбэшье партиина, профсоюзай олохон организацинууд бригадна подрядай гурим эмхидхэхын түлөө хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлнэгүй, энэ шухала хэрэгтэ ёро тэдыгээр хандаха ябадалтай эбсэнхэй, тиимэ дээрэhээ энэ түрүү онол аргаар бодото дээрээ бүхы бригадануудай дүрбэнэй нэгэнhээ дээшэ бэшэниинь хүдэлнэ.

Кадрнуудые шэлэжэ, барилга дээрэ зүбөөр тааруулан табиха, хүдэлмэришэдэй коллективүүдые тогтонижоруулха, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые зүбөөр хэрэглэхэ хүдэлмэри партиин обкомой, горком болон райкомуудай таhагуудай, барилгын партийна организацинуудай айхабтар шухала зорилго мүн болоно.

Барилгын ашаг үрэтэй байха ушар олонхи ушарта проектнүүд болон сметын шанарhаа дулдыдадаг гэшэ. Республикын проектнэ институдууд арадай ажахые, хүгжөөлгэдэ, манай городууд болон hуурин тосхонуудай түхэл шарайе шэнэлэн hайжаруулгада хубитаяа яаха аргагүй бага оруулна. Гэхэтэй хамта республикын Госстрой, проект зохеодог эмхинүүдэй коммунистнууд болон хүтэлбэрилэгшэд проект зохёолгын шанарые саашадань hайжаруулха, объектнүүдэй барилгын гаргашые доошолуулха, барилга дээрэ техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ талаар зохихо хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

Арбан хоёрдохи табан жэлдэ барилгын талаар тон шухала зорилгонууд бидэнэрэй урда табигдана гэшэ. Урдынхи мэтэ БАМ-ай барилгашадай ажал хэрэгүүд, магистралиин хүдэлмэришэдтэ гэр байранудые бариха ба культурно-ажаhуудалай үйлэдбэриин объектнүүдые бариха талаар хүдэлмэри областной партийна организациин гол анхаралда байха ёhотой. Хойто-Муяын тоннелиин барилгада партийна саг үргэлжын анхарал хэрэгтэй, тэндэ бэрхэшээл ехэтэ асуудалнууд шиидхэгдэхэ болоно. Энэ табан жэлэй туршада БАМ-ай зонодо Минвостокстройн ба хүдөөгэй барилгашадай үйлэдбэриин бааза байгуулха талаар хэмжээнүүдые абаха шухала.

Капитальна барилгын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тулада бүхы хүдэлмэринүүдээ үндэр хэмжээндэ табиха хэрэгтэй. Республикын Министрнүүдэй Совет (нүхэр Тарасюк), Главбурятстрой (нүхэр Антонов), хүдөөгэй барилгын хүтэлбэрилэгшэд арбан хоёрдохи табан жэлэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдые үргэдхэхэ талаар хэмжээнүүдые зохёон хараалха, тэдэнэйнгээ бодото бэелэлые оролдосо ба харюусалга ехэтэйгээр хангаха болоно.

Партиин обкомой барилгын таhаг (нүхэр Лыкшитов), партиин обкомой секретарь нүхэр Ходаковский республикынгаа капитальна барилгын хүгжэлтые дэлисэ ехэтэйгээр, hайнаар хүтэлбэрилхэ ёhотой.

* * *

Тоосоото үе соо, үнгэрhэн табан жэлдэ транспорт болон хэлхээ холбооной хүдэлмэриие хүгжөөн hайжаруулха талаар абтаhан хэмжээнүүд КПСС-эй обкомой шухала зорилгонуудай нэгэн байhан. Транспортна организацинуудта партийна бүлэгүүдэй тоо олошороо, түмэр замай Хойто-Байгалай ба Улаан-Үдын узелнүүдтэ партийна комитедүүд эмхидхэгдээ. «Бурятавтотранс» нэгэдэлдэ партком эмхидхэгдэжэ байна.

Ашаа тээхэ ба буулгаха, складуудай хүдэлмэринүүдые оньhожоруулха, вагонуудые ашагтай hайнаар хэрэглэхэ тусхай программа бодото дээрэнь бэелүүлгэ онсо анхаралда абтаhан юм.

Түмэр замай Улаан-Үдын ба Хойто-Байгалай отделенинүүдэй, авиапредприятиин, уhан замай портын, автотранспортна олохон предприятинуудай, хэлхээ холбооной управлениин коллективүүд технико-экономическа гол түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэнэн байна. Жэшээнь ВСЖД-гэй Улаан-Үдын отделени гол шухала хүдэлмэринүүдэй талаар табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэhэн тухайгаа декабриин 14-дэ элидхээ hэн. М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой коллектив табан жэлэйнгээ даабариие декабриин 12-то дүүргэжэ, арадай ажахын 3 миллион тонноhоо дээшэ ашаа түсэбhөө гадуур зөөhэн байна.

Автомобилистнуудай ашаа болон пассажирнуудые зөөхэ хүдэлмэриин хэмжээн ехэ болоо, ниитэ дээрээ 3,5 мянган километр утатай автобусно шэнэ маршрудууд нээгдээ. Гэхэтэй хамта партийна болон совет органууд, предприятинуудай партийна организацинууд, хүтэлбэрилэгшэд транспортын хүдэлмэриие hайжаруулха талаар хараалагдаhан бүхы хэмжээнүүдэй дүүргэлтэ хангажа шадаагүй. Энэ ушарhаа республикын арадай ажахы, хүн зон бага бэшэ бэрхэшээлнүүдтэй тохёолдоhон байха юм.

Транспортна складуудай ажахын hулаар хүгжөөгдэжэ байhанhаа олохон предприятинуудта, барилгада, худалдаа наймаанда, бусад организацинуудта ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэридэ оньhожоруулгын хэрэгсэлнүүдэй багаар хэрэглэгдэдэг байhанhаа ехэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно.

«Забайкаллес», «Бурятпромстройматериалы» нэгэдэлнүүдэй, агропромышленна комплексын предприятинуудта вагонуудай удаан саг соо миин байлгагдаха ушар олон. ВСЖД-гэй Улаан-Үдын отделениин хүтэлбэри (нүхэр Вовк) предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта вагонуудые ашаглалга hайжаруулха талаар комплексно программа бодото ёhоор бэелүүлхэ болоно.

Республикын автомобильна олохон ажахынуудта ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэридэ хэрэглэгдэhэн автомашинануудай иишэ тиишэ хооhоор ябаха ба удаан саг соо миин байлгагдаха ушар ехэ, прицепүүд урдынхи мэтэ багаар хэрэглэгдэнэ. «Бурятавтотранс» нэгэдэл (нүхэр Инкеев) ашаа зөөхэ түсэбөө жэлhээ жэлдэ дүүргэнэгүй. Маршрудта гаралгаhаа, бусажа ерэлгэhээ автобусуудай гээгдэхэ ушар үсөөрнэгүй, пассажирнуудые хангаха хүдэлмэри доодо хэмжээндэ байhан зандаа.

Хүдөө нютагуудтахи техническэ баазануудые хүгжөөлгын хангалтагүй байhан ушарhаа пассажирнуудые зөөхэ ба арадай ажахыда авиаци хэрэглэхэ талаар Улаан-Үдын авиапредприятиин гол дүнгүүдынь доогуур байгаа.

Партиин обкомой транспорт болон хэлхээ холбооной таhаг (нүхэр Уланов), партиин горкомууд ба райкомууд, арбан хоёрдохи табан жэлдэ транспорт хүгжөөлгөөр ехэ зорилгонуудай шиидхэгдэхэ байhан газартахи партиин Северобайкальска горком, Железнодорожно райком энэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха болоно.

* * *

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, Эдеэ хоолой программаар табигдаhан зорилгонуудые бэелүүлэн, партиин обком газар тарялан болон мал ажалые эршэдхэлгые түргэдхэлгэдэ КПСС-эй горкомуудай, райкомуудай, партийна организацинуудай, Соведүүдэй, агропромышленна комплексын бүхы hалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриие зорюулhан байна.

«Тарялан», «Тэжээл», «Мелиораци», «Оньhожоруулга» ба «Химижүүлгэ» гэhэн тусхай зорилготой программанууд зохёогдоhон ба бэелүүлэгдэжэ эхилhэн байха юм. Үнгэрhэн табан жэлэй туршада хүдөөдэ гол фонднууд 39 процент шахуугаар ургаhан жэшээтэй. Хүдөө ажахын үйлэдбэрилhэн бүхы продукциин хэмжээн жэлдэ дунда зэргээр, арбадахи табан жэлэйхитэй сасуулхада, 12 процентээр ехэ болоо. Гүрэндэ хартаабха, hү болон үндэгэ худалдаха табан жэлэй түсэб дүүргэгдээ. Колхозуудай болон совхозуудай экономико бэхижүүлэгдээ.

Хүдөө ажахые эрхилхэ зональна системэ зохёогдоод, бэелүүлэгдэжэ байнхай. 1985 ондо республика дотор түрүүшынхеэ ороохото ургамалнууд 57 мянган гектар дээрэ интенсивнэ технологиин гуримаар ургуулагдаа. Мянга гаран тракторна бригаданууд болон звенонууд ажахын тоосоондо оруулагдаа hэн.

1985 ондо гектар бүриhөө 14,2 центнер тарян хуряагдажа абтаа. Тиигэжэ ороохо таряа үйлэдбэрилхэ түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Республикамнай гүрэндэ таряа худалдаха даабаряа дүүргэнэн байна. Урда тээхи жэлнүүдэйхиhээ бүхы зүйлэй тэжээл ехээр бэлдэхэгдээ.

Зүгөөр табан жэлэй дүнгүүдые бүхы дээрэнь сэгнэхэ зууры юу гэжэ хэлэхээр бэ гэхэдэ, партиин обком, республикын Министрнүүдэй Совет хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ, колхоз болон совхозуудай хүдэлмэриие hайжаруулха талаар хэрэгтэй бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлжэ шадаагүй, тиимэhээ табан жэлэй туршада республика гүрэндөө 46,7 мянган тонно таряа, 23 мянган тонно овощ, 21 мянган тонно мяха ба 481 тонно нооhо дутуу үгэhэн байна. 171 ажахынуудай миил 20-ниинь гүрэндэ хүдөө ажахын бүхы зүйлэй продуктнуудые худалдаха табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэжэ шадаа.

Целиноградта болоhон зүблөөн дээрэ М. С. Горбачевой хүдөө ажахын дутагдалнууд тушаа хэлээшэнь республикымнай агропромышленна бүхы комплексын хүдэлмэридэ хабаатай байна. Олохон ажахынуудта газар тарялангай культура доодо хэмжээндэ байhаар, үрэhэнэй ажахынуудай хүдэлмэри гуримшуулагдаадүй. Сагай hайн улариилтай байhан үнгэрhэн жэлдэшье 38 ажахы гектарай 10 центнерhээ доогуур таряа хуряажа абаа.

Овощ болон хартаабха ургуулха талаар республика дотор горитой дутагдалнууд бии, эдэнэй ургасань бага байhан зандаа. «Бурятплодоовощхоз», тэрэнэй начальник нүхэр Матхеев hулаар хүдэлнэ.

Мелиорацилагдаhан газарые ашаглалгада томо ехэ дутагдалнууд ушарhаар. Бодото дээрээ уhалууриин нэгэшье системэ проектээр хараалагдаhан ургаса үгэжэ шадаагүй. Шэнээр уhалагдаха газарые ашаглалгада оруулха түсэбүүд дүүргэгдэнэгүй. Мелиорациин ба уhанай ажахын министерство (министр нүхэр Санеев) болон «Бурятводстройн» барилгын управлени (начальнигынь нүхэр Смолин) КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёhоор республика дотор зохёогдоhон хэмжээ ябуулгануудые хангалтагүйгөөр дүүргэнэ.

Газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ гэшэ шухалын шухала зорилго болоно, теэд органическа үтэгжүүлгэнүүдые тэндэ оруулха ехэ арга боломжонууд муугаар хэрэглэгдэнэ. «Сельхозхимия» нэгэдэл (нүхэр Перфильев) агрохимическэ хүдэлмэриин хэмжээе ехэ болгохо, химижүүлгын үйлэдбэриин баазануудые болон пунктнуудые бариха түсэбүүдые дүүргэхэ талаар зохихо хэмжээнүүдые абанагүй.

Хүдөөгэй партийна болон совет органууд, олохон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд тэжээл үйлэдбэрилхэ гол шухала асуудалые шиидхэхэ талаар горитой дабшалта туйлаадүй.

Олохон ажахынуудта тэжээл үйлэдбэрилгэ бээ даанги hалбари болгогдоодүй, тэрэнь барга аргаар хэгдэнэ. Саошалан дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана, силосно, сенаж хэхэ ургамалнуудай болон үолэ ногооной ургаса бага байhан зандаа.

Тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ олохон дутагдалнууд ушарна, үбhэ сабшаха болзор унжагайруулагдана, силос, сенаж дараха технологи хазагайруулагдана. Хэдэ хэдэн ажахынуудта тэжээл хадагалха hайн байра, агаараар үлеэлгэжэ хатааха складууд байхагүй. Энээн дээрэhээ тэжээл муу шанартайгаар бэлдэхэгдэнэ.

Табан жэлэй туршада мал ажалые тусхай шэглэлтэй болгохо ба үйлэдбэриие томодхохо, шэнэ байрануудые ашаглалгада оруулха хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдээ.

1985 ондо гүрэндэ мал ажалай бүхы зүйлэй продукци худалдаха түсэбөө Түнхэнэй, Ахын болон Хойто-Байгалай районууд дүүргээ. Хүрбын, Бодоной, Өөрөй, Түнхэнэй совхозууд, Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» болон Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд болон бусад табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэhэн жэшээтэй. Зүгөөр юрэнхы дээрээ мал ажалай байдал hанаа зоборитой болонхой.

Тоосоото үедэ малай тоо үсөөрhэн ба мяха, hү, үндэгэ болон нооhо үйлэдбэрилгын ургалтын дабшаса аалидаhан байна. 1985 ондо мяха худалдаха түсэб бүхыдөө 83 процент, hү 95 процент, нооhо 83 процент, үндэгэ 95 процент дүүргэгдээ. Малай үдэсэ тон хангалтагүй байдалда оронхой. Үнгэрhэн жэлдэ республика дотор дунда зэргээр 100 эхэ мал бүхэнhөө 60 тугал ба 65 хурьган абтаа. Баргажанай, Яруунын, Захааминай, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Баунтын болон Хориин районуудай колхоз болон совхозуудта түл түрэсын абтаса илангаяа доодо хэмжээндэ байна. Малые муугаар харууhалhанhаа, эзэн бусаар хандаhанhаа мал олоор үхэл гарзада ороно.

Республика дотор хонин ажалай байдал онсо hанаа зоборитой болонхой. Республика дотор хонин ажалые хүгжөөхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри хүсэд hайнаар ябуулагданагүй гэжэ тон зүб заагдаhан байгаа. КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет, агропромышленна комитет энэ hалбариин ажал хэрэгые hайжаруулха талаар бодото хэмжээнүүдые зохёохо ба бэелүүлхэ болоно.

Мал ажалда мүнөө үедэ тохёолдоhон байдалда республикын урдын Хүдөө ажахын министерствын хүтэлбэрилэгшэд зэмэтэй. hүүлэй жэлнүүдтэ нүхэд Найданов, Кауров, гэрэшэлэн мал ажалай мүнөөнэй байдалай түлөө харюусалгатай нүхэр Левитин энэ hалбариие hулаар хүтэлбэрилhэн байна.

Хүдөөдэхи байдалые hайжа-

Конференциин делегадууд В. И. Ленинэй памятнигта баглаа сэсэгүүдые табижа Агуу багшынгаа гэрэлтэ hэхээн дурасхаалые hүнэлэн хүндэлэн байна.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА XXXIII КОНФЕРЕНЦИ

...ХҮГЖЭЛТЫЕ ЭРИД ХУРДАДХАХЫН ТҮЛӨӨ

Үзэл сурталай-политическэ хүмүүжүүлгын хэмжээн, манай ороной арадуудай хани барисаа харуулга нилээд дээшэлээ. Партийна һуралсалай методическа хангалта болон эмхидхэл зарим тэды һайжараа. Партийна гэгээрэлэй һургуулинуудта һурадаг шагнагшадай тоо олошороо гэхэ гү, али 45 мянган хүн болоо. Пропагандистнуудай ниитэ-политическэ аттестаци үнгэргэгдэнэ, һуралсалай элдэб шэнэ онол арганууд нэбтэрүүлэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта политическэ һуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэ, тэрэнэй удха шанарта нилээд олон дутагдалнууд бии. Прибайкалиин, Хурамхаанай, Зэдын, Баргажанай болон бусадшье районуудай политическэ һургуулинуудта, семинарнуудта хэшээлнүүд үзэл сурталай-теоретическэ, методическа талаар доогуур хэмжээндэ үнгэргэгдэнэ.

Пропаганда болон агитациин үшөө нэгэ шухала зорилго гэхэдэ, ажалдаа үнэн сэхээр, өөрынгөө мэдэрэлээр хандалгые хүмүүжүүлхэ, ажалшадые түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлгэдэ, үйлэдбэриие хурдан түргөөр хүгжөөлгэдэ элсүүлхэ хэрэг болоно. Энэ талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Республика дотор социалис мүрысөө, һурган хүмүүжүүлэгшэдэй хүдэлөө үргэдхэхэ, бригадна подряд нэбтэрүүлхэ гэхэ мэтэ саашадаа хүгжөөгдөө. Гэбэшье зарим коллективүүдтэ энэ хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Социалис мүрысөөнэй, хамтын суглаануудай, нүхэдэй сүүдүүдэй, үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй хүмүүжүүлхы арга боломжонууд гүйсэд һайнаар хэрэглэгдэнэгүй.

Хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ коллектив соохи эрхэ байдал, ажалай гурим ехэ удха шанартай. Энээгээр хүнүүдэй предприятидаа, коллективтээ хандаса, тэдэнээр омогорхол хүмүүжүүлэгдэдэг гэшэ. Авиационно заводой, ЛВРЗ, нарин сэмбын комбинадай, «Бурятмебель» нэгэдэлэй болон эдэншье бэелүүлхэ талаар социальна хүгжэлтын комплексно түсэбөөр хүдэлдэг бэшэшье предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд энээниие һайнаар ойлгоно. Гэхэтэй хамта эдэ асуудалнууд хододоо иимэээр шиидхэгдэнэгүй. «Бурятавтотранс», «Бурятэнерго», «Бурятпромстройматериалы» нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд хүн зоной ажалай эрхэ байдал, үйлэдбэриин онол аргануудые һайжаруулхые оролдохо ёһотой.

Үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, продукци аоалгые дээшэлүүлхэ талаар зорилгонуудые бэелүүлхэ гээшэ ажал ябуулгын бүхы шатын кадрнуудые психологическа талаар хубилгаха эрилтэ табина. Эндэ экономическа һуралсал ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Мүнөө энэ һургуулинуудта 78 мянган хүдэлмэришэд, колхознигууд, алба хаагшад һурана. Гэбэшье Главбурятстроин подразделенинүүдтэ, Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо, «50 лет Октября», болон Суулгын совхозуудта программаар хараалагдаһан материалнуудые шудалхадаа, тэдэнииие ажахын байдалтай, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ тэмсэлтэй холбоногүй. Коммунис ажалай һургуулинуудта ажалай түрүү дүй дүршэл муугаар шудалагдана, дэлгэрүүлэгдэнэ.

Тоосоото үе соо ниитэ-политическэ хүдэлмэри нилээд һэргээгдээ. Энээндэ хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаададаг болоо. Полит-үдэрнүүдэй, нэмэл бэшэгэй үдэрнүүдэй, хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалгануудай үүргэ дээшэлээ. Лекционно пропаганда эмхидхэлгэдэ системэ гурим нэбтэрүүлэгдэнэ. Гэбэшье эндэ дутуу дунданууд олон. Хэжэнгын, Яруунын, Кабанскын Мухар-Шэбэрэй, Баунтын районуудай зарим партийна организацинуудта идхалгын хүдэлмэри ямаршье гуримгүйгөөр ябуулагдана. Харуулан ойлгуулгын агитаци олон газарта аша үрэгүйгөөр хэрэглэгдэнэ. Пропагандистска агитационно хүдэлмэридэ хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд эдэбхитэйгээр үшөөл хабаадуулагданагүй.

Республика дотор интернациональна болон патриотическа хүмүүжүүлгын асуудалнуудта саг үргэлжын анхарал хандуулагдана, Монголой Арадай Республикатай республикымнай ажалшадай аха дүүгэй хани барисаан жэлһээ жэлдэ бэхижэнэ. Гэхэтэй хамта совет ажабайдалай ёһо гуримуудые, СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй хани барисаа, ленинскэ национальна политикые парткомууд болон үзэл сурталай эмхинүүд үшөө гүнзэгыгөөр харуулха ёһотой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгые һайжаруулха талаар хэмжээнүүд абтаа. Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ алба хэхэеэ һаала һайн бэлэдхэлтэй залуушуул ошодог болонхой. Сэрэгэй алба хэхэ залуушуулые бэлдэхэ талаар ехэ дутуу дундануудтай байһан Хурамхаанай, Түнхэнэй, Яруунын районуудай партийна, комсомолой организацинууд, ДОСААФ, партиин райкомууд ехэ хүдэлмэри хэхэ ёһотой болоно.

«Архидалга болон алкоголизмые зайсуулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлхэ талаар бүхы хүдэлмэриеэ саашадань бүри гүнзэгырүүлхэ гээшэ партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай, партийна болон совет органуудай гол зорилгонуудай нэгэн болоно. Үнгэрһэн жэлдэ энэ талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдээ. Партийна организацинууд, ажалша коллективүүд, архидалга болон алкоголизмтай тэмсэхэ талаар комиссинууд болон наркологическа албан хүдэлмэриеэ эдэбхижүүлээ. Архи худалдалга нилээд доошолоо.

Эдэ бүгэдэ республика дотор ажалай болон ниитын журам һайжаруулха хэрэгтэ һайнаар нүлөөлөө. Гэбэшье һүүлэй үедэ энэ хүдэлмэри һулараа. Зарим коллективүүдтэ архиншадта тэсэшэгүй байдал байгуулагданагүй. Хүдэлмэри дээрэ архи ууха, архи уугаад ажалдаа гарахагүй ушарнууд олон байһаар. Архи уугаад автомашина жолоодоһон ушарһаа элдэб аюул олоор болоно. Олон коллективүүд архидалгатай ёһотой тэмсэл хээгүй байһаар. Архидалгатай эбсэшэһэн, ёһотой хэмжээ абадаггүй хүтэлбэрилэгшэдһээ шанга эрилтэ хэхээр болоо. Энэ хэрэгтэ партийна, профсоюзай организацинуудай, партийна бүлэгүүдэй эдэбхигүйгөөр, коммунистнуудай һанаа амараар хандаха ушар дары усадхаха хэрэгтэй. Амаралтын үдэрэй штаб байгуулха, сүлөө сагаа аша үрэтэйгөөр үнгэргэхэ хэрэг эмхидхэхэ асуудалнуудта шанга эрилтэ табихаар болоо. Коммунистнуудай, илангаяа, хүтэлбэришэдэй дунда архидаха ушар байха ёһогүй. «Архидалга хадаа партиин зэргэдэ, хүтэлбэрилхы тушаалда байхатай холбоогүй» гэжэн эрилтэ КПСС-эй ЦК табина.

Тоосоото үе соо гэмтэ ябадалтай тэмсэл шангадаа. Гэбэшье тэрэнэй хэмжээн үшөөл дээгүүр байһаар. Залуушуулай хуули эбдэхэ, үмсын болон гүрэнэй зөөри хулгаилха, худал хуурмаг юумэ зохеожо, гүрэнэй зөөри үрэршэлхэ, шанар муутай продукци гаргаха гэхэ мэтын үшөөл олон байһан ушар ехэ һанаа зобооно. Хулгай хэһэнэй, эдишэ абаһанай, албанаингаа тушаалые хуули бусаар хэрэглэһэнэй түлөө сүүдлүүлэгшэдэй дунда «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй начальнигай орлогшо байһан Титов, Гусиноозерскын ГРЭС-эй барилгын управлениин начальнигай орлогшо байһан Ширяев, «Бурятпромжилводстрой» трестын ахамад инженер байһан Васильченко гэгшэд бии.

Гүрэнэй журам эбдэхэ, ниитын зөөридэ эзэн бусаар хандаха ябадалтай, хулгай худалтай тэмсэл захиргаанай органууд (нүхэд Цыденжапов, Покацкий, Сидорин) үшөөл һулаар ябуулна. МВД-гэй хүтэлбэрилэгшэд (Иванов, Дмитриев) кадрнуудые шэлэн абаха, таарулан табиха болон хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулха ёһотой.

КПСС-эй обкомой захиргаанай органуудай таһаг (нүхэр Һирдеев), партиин горкомууд болон райкомууд эрхэ хамгаалгын органуудай ажал ябуулга гүнзэгыгөөр ойлгожо абаха, гэмтэ ябуулгануудые һэргылхэ, тэдэнтэй тэмсэхэ хэрэгтэ ниитын эдэбхитэдые хабаадуулха зэргэтэй.

Республика соо соёл-гэгээрэлэй олон эмхи зургаанууд бии. Һүүлэй үедэ соёлой-спортивна 60 комплекс бии болгогдоо. Гэхэтэй хамта, соёл-гэгээрэлэй, спортивна олон эмхинүүдэй, киносетиин хүдэлмэри хүн зоной улам ургажа байгаа эрилтэ хангажа шаданагүй. «Спортивна барилга болон клубна эмхинүүдые хэрэглэлгые һайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол Улаан-Үдэ городто, Хэжэнгын, Ивалгын, Прибайкалиин болон республикын бусадшье районуудта муугаар бэелүүлэгдэнэ. Хүн зоной сүлөө сагаа һайнаар үнгэргэхэ хэрэг эмхидхэхэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ, эдэ эмхи зургаануудые һайнаар хэрэглэхэ талаар бодото хэмжээнүүдые республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Ангапов, Соёлой министерство, республиканска спорткомитет, КПСС-эй горкомууд болон райкомууд абаха байна.

Коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зохёохы холбоонууд, республикын искусствын ажал ябуулагшад ехэ хубитаяа оруулна. Һүүлэй жэлнүүдтэ К. Балков, В. Митыпов, С. Цырендоржиев гэгшэдэй повестьнууд болон романууд, Н. Дамдиновай, Д. Жалсараевай, А. Румянцевай шүлэгүүд болон поэмэнүүд, А. Ангархаевай, С. Лобозёровой пьесэнүүд, композиторнууд Б. Ямпиловай, А. Андреевэй, В. Усовичой болон бусадай зохёолнууд ажалшадай һайшаал магтаалда хүртэнхэй. Буряадай дүрсэлэн харуулдаг искусствын бэлигтэнэй бүтээлнүүд Бүхэроссин, Бүхэсоюзна выставкэнүүдтэ, Франци, Инди болон Монголдо харуулагдаа. Театр харагшадай, шүүмжэлэгшэдэй зүгһөө һайн сэгнэлтэдэ хүртэһэн олон зүжэгүүдые театрай коллективүүд табяа.

Республикын урда табигдаһан социально-экономическа, үзэл сурталай асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ олониитэдэ мэдээсэл дамжуулха хэрэгсэлнүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Һүүлэй үедэ республикын ажабайдал, техническэ дэбжэлтын шухала асуудалнууд, предприятинуудай экономико, партийно-политическэ болон үзэл сурталай хүдэлмэри һаала һайнаар харуулагдадаг болоо. Гэбэшье республиканска газетэнүүдтэ, телевиденеэр болон радиогоор хүнэй зүрхэ сэдьхэл татаха, һонирхуулха материалнууд гаранагүй, дамжуулагданагүй. Шүүмжэлхы статьянууд, дамжуулганууд байхагүй. Олонхинь нэгэ адли, хооһон, газетын үгөөр бэшээтэй. Олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Казанцев, Гармаев, Серебряков гэгшэд республикын социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха гол шухала асуудалнуудые харуулха талаар хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ ёһотой.

Юрэнхы болон мэргэжэл олгодог һургуулинуудай реформые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэг партиин обкомой саг үргэлжын анхаралда доро байдаг. Энэ талаар ехэ хүдэлмэри эхилэгдээ, саашадаа бүри хүгжөөгдэхэ байна. Базова предприятинууд болохо түмэр замай отделени, ЭММК, «Бурятферммаш», республикын агропромой бусадшье предприятинууд энэ хэрэгтэ үшөөл хабаададаггүй байһаар. Олон һургуулинуудта, профтехучилищинууд болон техникумуудтэ һурагшадые ажалда бэлдэхэ хэрэг хүшарһан түхеэрэлгэнүүд дээрэ хэгдэнэ. Түсхай кабинедүүд байгуулагданагүй, һурган хүмүүжүүлхэ бэрхэ мастернууд дуталдана.

Тоосоото үе соо республикын дээдэ һургуулинуудта, техникумуудта бүхыдөө 16 мянга гаран мэргэжэлтэд бэлдэгдээ. Гэбэшье залуу мэргэжэлтэдые бэлдэлгэ мүнөө үеын эрилтэдэ үшөө хүрэнэгүй. Технологическа, хүдөө ажахын институдуудые, түмэр замай, лесотехническэ техникумуудые дүүргэжэ гарагшад мүнөөнэй үйлэдбэри эмхидхэхэ, хүнүүдтэй хүдэлхэ дүршэл багатай байна.

КПСС-эй обкомой эрдэмэй ба һуралсалай зургаануудай таһаг, Гэгээрэлэй министерство, техническэ мэргэжэлэй управлени, партиин горкомууд болон райкомууд һуралсалай зургаануудай партийна организацинуудта, арадай гэгээрэлэй хүтэлбэрилэгшэдтэ, дээдэ һургуулинуудай ректорнуудтэ һуралсалай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри нарижуулан һайжаруулха, ерээдүйн мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ хэрэг үндэһөөрнь хубилгаха, һуралсалай зургаануудай материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ эрилтэ табиха ёһотой.

Үнгэрһэн үе соо республика дотор эрдэм шэнжэлгэ саашадаа хүгжөө. Арадай ажахыда ехэ удха шанартай, туһатай шэнжэлгэнүүд СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда хэгдээ. Жэшээлхэдэ, ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ шэнэ арга дурадхагдаа. Вольфрам-молибденэй комбинадта гол металл үшөө нэмэжэ абаха арга зохёогдоно. Тиихэдэ Ниитын эрдэмэй институдта ехэ шэнжэлгэнүүд хэгдэнэ. Гэбэшье эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ талаар шэнжэлгэнүүдтэ анхарал багаар хандуулагдана. Филиалай президиумэй түрүүлэгшэ Мохосоев, парткомой секретарь Белоколодов гэгшэд шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, туршалгын бааза үргэдхэхэ асуудалнуудые нэтэрүүгээр шиидхэнэгүй.

Тоосоото үедэ областной партийна организаци тоогойнгоо талаар ургаһан байна. Мүнөө 54,3 мянган КПСС-эй гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадуудтай. Энэ хугасаада партида 4804 хүн абтаба. Тэдэнэй 65 процентнь хүдэлмэришэд болон колхознигууд. Комсомолшуудай ба эхэнэрнүүдэй партида ороолго олошороо.

Партийна органуудай бүридэл саашадаа нарижуулагдаһан байха юм. Анхан байһан КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой үндэһэ һуури дээрэ партиин Ивалгын ба Тарбагатайн райкомууд эмхидхэгдээ һэн. 40 эхин организацинууд, 148 партийна бүлэгүүд ба цехэвэ парторганизацинууд шэнээр байгуулагдаа.

Коммунистнуудай хубааралга һайжарһан, материальна үйлэдбэри дээрэ хүдэлэгшэд олон болоһон байна. Гэхэ зуура партида абалгые гуримшуулжа, коммунистнуудай хубаарилгые саашадань һайжаруулха эрилтэ табигдана. Сэлэнгын, Яруунын, Түнхэнэй районуудта промышленность болон барилга дээрэ хүдэлдэг коммунистнууд үсөөн болоо. Баргажанай, Зэдын, Хориин районуудай колхоз болон совхозуудай коммунистнууд баһал хороһон байха юм. Барилгын эмхинүүдтэ, малай фермэнүүд дээрэ ажалладаг үйлэдбэриин түрүүшүүлые партида шэлэн абаха хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, партийна органуудай хүдэлмэриин онол аргануудые нарижуулха асуудалнуудта КПСС-эй обком анхаралаа ходо хандуулжа байгаа. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин ба октябриин (1985 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй нүлөөгөөр партийна олон органууд, партийна организацинууд эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриеэ нилээд һайжаруулжа шадаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

КПСС-эй Октябрьска, Загарайн райкомуудай, Хойто-Байгалай горкомой ябуулдаг хүдэлмэриин онол дүршэлдэ эли бодо хубилалтанууд үзэгдэнэ. ЛВРЗ-гэй, авиационно заводой, нарин сэмбын комбинадай, «БАМтоннельстройн» барилгын управлениин, Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой, Хурамхаанай районой Аргатын совхозой болон бусадай партийна комитедүүд коллективүүдэй үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ хүнүүдые элсүүлхэ талаар һайн дүй дүршэлтэй болонхой.

Гэхэ зуура КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй ажал ябуулгаяа эрид хубилгаха тухай эрилтэнүүдые олон партийна комитедүүд, партиина организацинууд үшөө хүсэд бэелүүлжэ шадаагүй байха юм.

КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Зэдын болон бусад хэдэн райкомууд эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри һулаар ябуулна. Совет болон ажахын органуудай бэелүүлдэг үүргые партийна комитедүүдэй зүгһөө һолидог ушар үзэгдэһөөр. Партийна комитедүүдэй секретарьнар, таһагуудые даагшанар ажахын жэжэ бэжэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгые бэедээ даажа абадаг заншалтай. Тиигэжэ районуудые хүгжөөлгын гол шухала холын хараата асуудалнуудые шиидхэлгэ хажуу талада үлэшэнэ.

Мүнөө хүдөөгэй районуудта агропромышленна нэгэдэлнүүдые эмхидхэһэн ушар шэнэ эрхэ байдал байгуулна. Партиин райкомууд хүтэлбэриин шэнэ органуудта хүдэлхэ хүнүүдые шэлэн томилхо, ажахын бүхы хүдэлмэриие тэдэнэрэй өөһэдтөө даажа абаха арга олгохо зэргэтэй. Шэнэ эрхэ байдалай ёһоор партиин райкомууд өөһэдынгөө дүүргэхэ хэрэгые зүбөөр тодорхойлхо болоно бшуу. Урдань харюусажа байһан зарим хэрэгүүдые РАПО-до даалгаха, кадрнуудые шэлэн олохо, зүбөөр хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ, дүүргэлгын хойноһоо хиналта эмхидхэхэ, ажалша коллективүүдэй социальна хүгжэлтын, хүнүүдэй үнэн сэхэ байлгын, журам бэхижүүлгын асуудалнуудые бодотоор шиидхэхэ уялгатай.

Партийна эхин организацинуудые хүтэлбэрилгые саашадань улам һайжаруулха эрилтэ табигдана. Зариманиинь һулаар хүдэлнэ, коллективэй ажал хэрэгтэ нүлөө ёһотойгоор үзүүлнэгүй. Коммунист бүхэн үйлэдбэри дээрэ, ниитын ажабайдалда жэшээ харуулнагүй.

Шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгые хүгжөөхын тула абтаха хэмжээнүүд тушаа бодомжолхо шухала. Дээрэһээ шүүмжэлэл дэлгэрүүлгэ тухай эндэ хэлэгдэнэгүй. Энэмнайшье заримдаа һанаһанда хүрэдэггүй гэб даа. Дороһоо эхи абадаг шүүмжэлэл хүгжөөхэ али бүхы эрхэ нүхэсэл байгуулха шухала. Зүгөөр хэн нэгэниие хардаха, хабшаха гэһэн удхатай бэшэ, харин ажал хэрэгтэ аша туһатай шүүмжэлэл дэлгэрүүлэгдэхэ зэргэтэй бшуу.

Энэ талаар хэхэ юумэн манда бии. Һая үнгэргэгдэһэн конференцинүүд дээрэ Баунтын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын райкомуудай бюрогой, тэдэнэй секретарьнарай ажал ябуулга тухай нэгэшье шүүмжэлэл гараагүй. Партиин Түнхэнэй, Хориин, Хурамхаанай райкомуудай пленумүүд дээрэ шүүмжэлэл имагтал дээрэһээ болодог байгаа.

Партийна органуудай, партиина организацинуудай, Советүүдэй, профсоюзуудай хүдэлмэриие улам демократическа шэнжэ шанартай болгохо асуудалда ехэ анхарал хандуулха шухала.

Дүүргэлгын хойноһоо хэгдэдэг хиналта болон шалгалтые нарижуулха талаар ябуулдаг хүдэлмэри партийна комитедүүдэй саг үргэлжын анхарал доро байха зэргэтэй. Энэ хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ һайн шэнжэнүүд бии. Гэбэшье горитой дутагдалнууд олон. Олон тогтоолнуудые дүүргэхын тула бодото хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй, тиигээдшье олониинь муугаар дүүргэгдэнэ.

Энэ ушарта партиин областной комитет һайн жэшээ заримдаа харуулдаггүй. Энэ гэмшэмээр зүйл. Тоосооото үедэ абтаһан зарим тогтоолнууд, жэшээнь, кадрнуудтай ябуулагдадаг хүдэлмэри тухай, Главбурятстройн хүдэлмэри тухай гү, али мал ажал дээрэ ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ тухай — эдэ бүгэдэ даб дээрэ муугаар дүүргэгдэжэ байнхай. Энээнэй гол шалтагааниинь хадаа партиин обкомой таһагууд райкомуудтай, партийна организацинуудтай, коммунист хүтэлбэрилэгшэдтэй хамтаран, эдэ шухала тогтоолнуудые бэелүүлхэ хүдэлмэри эмхидхээгүй бшуу.

Партиин кадрова политикые бэелүүлэн, кадрнуудые шэлэн олохо, хүмүүжүүлхэ талаар ябуулагдадаг бүхы хүдэлмэриие саашадань һайжаруулга хадаа партиин обкомой, горкомуудай, райкомуудай, партийна организацинуудай гол шухала зорилгонь болоно.

Тоосоото хугасаада түсхай һайн мэргэжэлтэд, политическэ бэлэдхэлтэй, эмхидхэхы зэлиг шадабаритай хүнүүд харюусалгатай тушаалнуудта дэбжүүлэгдэһэн байха юм. Партиин горкомой, райкомой секретарьнараар 29, горрайгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрээр 10 хүн дэбжүүлэгдээ. Хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ олон эхэнэрнүүд оробо. Мүнөө партиин горкомуудай, райкомуудай кадрнуудай номенклатурын 30 процентнь эхэнэрнүүд.

Гэхэтэй хамта кадрнуудтай ябуулагдадаг хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон бии байһаар. Партийна, совет, ажахын, ниитын хүдэлмэриин зарим участогуудые эдэбхигүй, дааһан хэрэгээ һайн мэдэхэгүй хүдэлмэрилэгшэд толгойлно. Кадрнуудые шэлэн олоходоо, партиин обкомой таһагууд, горкомууд, райкомууд алдуу гаргана, хүнүүдые муугаар шэнжэлнэ.

Баргажанай, Захааминай, Кабанскын, Түнхэнэй, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй районуудта кадрнууд олоор һэлгэгдэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ олон хүтэлбэрилэгшэд ёһон буса элдэб ябадал, алдуу гаргаһан байна. Тэрэнэй түлөө техническэ мэргэжэл олголгын управлениин начальник байһан Лоскутников, Главбурятстройн 163-дахи ПМК-гай начальник байһан Дагаев даажа ябаһан тушаалнуудһаа сүлөөлэгдөө, КПСС-эй Хурамхаанай райкомой хүдөө ажахын таһагые даагша байһан Гармаев партиһаа намнуулаа. «Улан-Удэтрансстрой», трестые эрхилэгшэ Железняков, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын директор Тармаев болон бусад хэдэн хүтэлбэрилэгшэд шанга зэмэдэ хүртэһэн байна.

Кадрнуудтай ябуулдаг хүдэлмэриин дутагдалай түлөө, зарим хүтэлбэрилэгшэдэй зохидгүй журамай түлөө, партийна органуудай, тэрэ тоодо партиин обкомой зүгһөө партийна журам эбдэгшэдтэ халирхайгаар хандаһанай түлөө «Правда», «Советская Россия» газетэнүүдэй хуудаһанууд дээрэ партиин обком, республикын партийна бусад органууд тон зүб шүүмжэлэгдэһэн байна. Зарим хүтэлбэрилэгшэдэй буруу журам тухай партиин обкомдо, КПСС-эй ЦК-да ажалшадһаа ороһон бэшэгүүд соо хэлэгдэһэн мэдээсэлнүүд олонхи ушарта тон зүб байгаа. Хүдэлмэридөө алдуу гаргаһанай түлөө хүтэлбэрилхы хэдэн хүдэлмэрилэгшэдтэ зэмэ тохогдоо һэн.

Хүтэлбэрилэгшэдые хүмүүжүүлгэдэ партийна эхин организацинуудай дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ шухала. Партийна эхин организацинуудта хэлсүүлэнгүйгөөр хүдэлмэрилэгшэдэй гаргаһан алдуу тухай асуудалые сэхэ партиин горком гү, али райком дээрэ харадаг ушарые болюулха хэрэгтэй. Дэбжүүлэгдэмээр кадрнуудтай ябуулагдадаг хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулха шухала. Энэ хэрэгтэ даб дээрэ ёһотой гурим тогтоогдоогүй байһаар.

Урда болоһон конференциин табиһан эрилтэнүүдые бэелүүлэн, КПСС-эй обком Советүүдые хүтэлбэрилгые һайжаруулаа. Тэдэнэр ехэ хүдэлмэри ябуулна, экономико хүгжөөлгэ, хүн зониие хангалгын асуудалнуудые эдэбхитэйгээр шиидхэнэ. Энэ талаар арадай депутадуудай Советскэ районно Соведэй, Хойто-Муяын, Шэнэ-Уоянай поселкова, Узколугска, Юрөөгэй, Һахалиин болон бусад хэдэн сельсоведүүдэй хүдэлмэри жэшээ болоно.

Гэбэшье нютагуудтахи совет органууд өөһэдынгөө эрхэ түлөөлэлгые гүйсэд дүүргэжэ шаданагүй, партийна комитедүүдээр бэеэ далдална, районууд доторхи байдалай түлөө зохихо хэмжээнүүдые харюусалгадаа абахые оролдоногүй. Эдэ дутагдалнууд Сэлэнгын, Кабанскын, Захааминай райгүйсэдкомуудай ажал ябуулгада үзэгдэнэ.

Республикын Министрнүүдэй Совет горрайгүйсэдкомуудай хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр шэнжэлнэгүй, дээдын органууд болон өөһэдынгөө абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые муугаар хинана.

Республикын министерствэнүүдэй, албан зургаануудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд үсөөн бэшэ. Зариманиинь аали нобшоор, хүнгэхэнөөр хүдэлнэ, кабинет сооһоо хүтэлбэрилдэг гуримтаяа хахасахые оролдоногүй, зүблөө, суглаа үнгэргэлгөөр сагаа үнгэргэнэ.

Республикын Министрнүүдэй Совет, тэрэнэй Түрүүлэгшэ нүхэр Саганов эдэ дутагдалнуудые усадхахын тула, нютагай Соведүүдэй министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулхын тула, мүнөө үе сагай эрилтэдэ зохимоор Соведүүдэй ажал ябуулгые эрид хубилгахын тула хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Соведүүдэй хүдэлмэриин арга дүршэлые нарижуулгада республикын Верховно Соведэй Президиумэй, тэрэнэй Түрүүлэгшэ нүхэр Бадиев ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тэдэнэр лэ энэ асуудалда ехэ анхарал хандуулха уялгатай.

Республикын арадай хиналтын органууд (нүхэр Пытин) өөһэдынгөө арга боломжонуудые бэелүүлхэ хэмжээнүүдые гүйсэд абажа шаданагүй. Доодо шатын эмхинүүдэй хүдэлмэриие эрид һайжаруулха эрилтэ табигдана. Тэрэнэй түлөө хиналтада ажалшадые олоор, эдэбхитэйгээр хабаадуулха, эдлэл хогшолдо эзэн бусаар хандадаг, үбэршэлдэг харша ябадалнуудтай эрид шангаар тэмсэхэ зэргэтэйгээр ...

Һүүлэй үедэ профсоюзуудай хүдэлмэри һаала эдэбхижээ. Гэбэшье республикын профсоюзуудай совет (түрүүлэгшэнь нүхэр Розанов), профсоюзуудай обкомууд, профсоюзай организацинууд социалис мүрысөөнэй аша үрые дээшэлүүлхын, ажалай түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхын, бригадна подряд нэбтэрүүлхын тула нэтэрүү хүдэлмэри ябуулнагүй, архидалгатай, ажалай журам эбдэлгэтэй һулаар тэмсэнэ.

Комсомолые партиин талаар хүтэлбэрилгын асуудалнууд партиин обкомой, горкомуудай, райкомуудай пленумүүд дээрэ, партийна эхин организацинуудта зүбшэгдэһэн байна. Эдэ бүгэдэ комсомолой хүдэлмэриие һайжаруулгада туһа нэмэри болоо. Гэхэтэй хамта комсомолые хүтэлбэрилгэдэ ушардаг дутагдалнууд удаанаар усадхагдана. Комсомолой олон организацинууд эдэбхи багатайгаар хүдэлнэ, тэдэнэй үүргэ гүнзэгырүүлгэдэ анхарал һуладана.

КПСС-эй обком, партийна комитедүүд Соведүүдэй, профсоюзуудай, комсомолой, арадай хиналтын органуудай хүдэлмэридэ даамгай туһаламжа үзүүлхэ уялгатай. Тэдэнэрэй өөһэдынгөө бэелүүлхэ уялгата үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ туһалха шухала.

Партиин обкомой партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагай хүдэлмэри шиидхэхы һуури дүүргэхэ байна бшуу. Таһагай хүдэлмэрилэгшэд, таһагые даагша нүхэр Крючков партийна организацинуудай, партийна комитедүүдэй ажабайдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлхын, ажал ябуулгын һайн онол аргануудые, эрхим дүй дүршэлые дэлгэрүүлхын тула оролдохо, парти доторой хүдэлмэриие һайжаруулхын тула партиин горкомуудта, райкомуудта саг үргэлжын туһаламжа үзүүлхэ, кадрнуудые шэнжэлхэ, дэбжүүлэгдэмээр резерв байгуулха уялгатай бшуу.

Тоосооото үедэ партиин областной комитет 8 пленум, областной партийна эдэбхитэдэй 4 суглаа, бюрогой 41 ба секретариадай 20 заседани үнгэргөө һэн. Тэдээн дээрэ арадай ажахын, партийно-эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриин шухала асуудалнууд зүбшэгдөө гээшэ.

КПСС-эй обкомой гэшүүдэй, гэшүүндэ кандидадуудай диилэнхи олониинь областной комитедэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададсаһан байна.

Гэхэтэй хамта партиин обкомой, тэрэнэй бюрогой, секретарьнарай, обкомой аппарадай хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон бии байһаар. Түбхын түрүүндэ эдэ эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэридэ сэхэ хабаатай.

Энээн дээрэһээл боложо, республикын экономическа оолон социальна хүгжэлтэдэ, арадай ажахын гол һалбаринуудта, гурим болон журам бэхижүүлгэдэ дутагдалнууд ушарһан байна. Энээнэй түлөө түбхын түрүүндэ нэгэдэхи секретарь, тэрэшэлэн КПСС-эй обкомой секретарьнар нүхэд Албашеев, Поталов, Ходаковский, Шомоев харюусаха ёһотойбди.

Областной партийна XXXIII конференцеэр республика дотор тоосооото-һунгалтын кампани түгэсэбэ. Суглаануудые үнгэргэхын тула партийна комитедүүд нилээд ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Суглаануудта бүхы коммунистнуудай 95 гаран процентнь хабаадалсаа, тэдэнэй 26 процентнь суглаан дээрэ үгэ хэлээ, 4 мянга гаран дурадхалнууд, шүүмжэлхы ажаглалтанууд хэгдээ. Городской болон районно партийна конференцинүүд эмхитэйгээр үнгэрһэн байна.

Тоосоон болон һунгалтын үедэ һунгагдамал органууд шэнэлэгдээ. Партийна организацинуудые, райком болон горкомуудые хүтэлбэрилгэдэ залуу, эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэд һунгагдаа. Зүгөөр тэдэнэр партийна хүдэлмэриин дүршэл багатай байһаниинь мэдээжэ. Тэдэнэрые эрхэ бэшэ һургаха, бодото туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй.

Тоосооото-һунгалтын кампаниин гол дүнгынь гэхэдэ, Буряадай областной партийна организаци, тэрэнэй бүхы шатанууд улам бэхижэһэн, республикын экономико болон соёлые саашадань хүгжөөлгын ехэшье, оройшье зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ хам орохо эрмэлзэл түгэс байна.

Коммунис парти, манай бүхы орон КПСС-эй ээлжээтэ съездые угтажа байна. Бүри эдэбхитэйгээр хүдэлхэ саг ерээ. Энэл мүнөө үедэ эгээл шухала. Партийна, совет, ажахын организацинууд бүхы хүсэеэ, арга боломжонуудаа, нөөсэ дарасануудаа, түбхын түрүүндэ хүнэй дүүргэдэг үүргые урдахи зорилгонуудаа зэлан шууд бэелүүлгэдэ элсүүлхэ уялгатай гэжэ М. С. Горбачев заагаа.

Совет Буряад ороной коммунистнууд, ажалшад Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор угтаха, тэдэнэй урда табигдаһан түүхэтэ шэнэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ, манай ороной экономическа болон социальна хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулжа шадаха байһандань этигэһэнээ мэдүүлхыемни хэшээгыт гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэмээр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: областной партийна конференциин дэнэгадууд — Яруунын районой «Дружба» колхозой һаалишан В. В. Асалханова, Хурамхаанай леспромхозой модо бэлэдхэлгын пунктын начальник, Социалис Ажалай Герой В. П. Парамонов, Ивалгын кондитерска фабрикын бригадир М. Н. Дунаева, Улаан-Үдэ хотын түргэн туһаламжын больницын врач У. А. Денисова гэгшэд забһарлалгын үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СОГТО-ХАНГИЛ АЙЛШАЛБАЛ...

Агын Буряадай автономито округой Согто-Хангил нютагай түхэл шарайе шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдадаг юм. Жэшээлхэдэ, эндэ соёлой байшан, кинотеатр, һургуули, хүүгэдэй саад болон бусад барилганууд, уран шэмэглэлэйнгээ талаар гоёор хэгдэжэ, олоной анхарал татадаг. XXII партийна съездын нэрэмжэтэ колхозой урдын түрүүлэгшэ, РСФСР-эй габьяата зоотехник Дамбижалсан Дондокович Дондоков эдэ барилгануудые бүтээхэ хэрэгтэ нилээд ехэ үүсхэл, оролдолго гаргаһан хүн юм.

Жэшээлхэдэ, колхозой правлениин түрүүлэгшэ нютагтаа арадай ёһо заншалнуудые баримталан һайндэрнүүдые үнгэргэхэ тусхай байшан гэр бариха тухай үнихэнэй түсэблэһэн байгаа. Тиигэжэ тэрэ түсэбөө хоёр жэлэй урда тээ бэелүүлжэ эхилһэн юм. «Читагражданпроект» гэжэ эмхи зургаанай архитектор Шойнзон Жамьяновна Барадиеватай суг өөрөө Дамбижалсан Дондокович энэ гэрэй проект зохёоһон байха юм.

Округоймнай колхозно үйлэдбэриин мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэ байһан нүхэр Дондоковой үүсхэһэн хэрэг хүсэндөө ороо. Ушар юуб гэхэдэ, арадай ёһо заншалнуудые баримталан, һайндэрнүүдые үнгэргэхэ байшан гэрые гүрэнэй комисси «һайн» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр тушаан абаа юм.

Манай ороной зүүн зүгтэ түрүүшынхиеэ баригдаһан соёлой иимэрхүү гуламтын досоо талынь байгуулбарииие залуу уран зурааша Юрий Ендонович Мандаганов зохёожо, тэрээнээ бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлээ. Нүхэр Мандагановай ударидалга доро Буряадай залуу уран зураашад, арадай уран дархашуул энэ барилга бэелүүлгэдэ ехэ оролдолго гаргаһан байна. Түс бүтээлэй онсо илгаань юуб гэхэдэ, энэмнай зүүн зүгэй, бүри тодорхойлбол, буряадай гар урлалай ёһо заншалнуудые баримталан бүтээгдээ. Тиимэһээ энэ байшан гэр найман ханатай, һэеы гэршүү юм. Зүгөөр, хоёр ярустай, ондоогоор хэлэхэдэ, хоёр дабхартай. Досоо талыень залуу уран зураашад ехэл нарин нягтаар, харюусалга ехэтэйгээр, үндэһэн буряад арадайнгаа гар урлалай искусствын бүхы онол аргануудые хэрэглэн шэмэглэһэн байха юм. Тэрэ тоодо мүнгэ, мельхиор шаража, шүрэ хоноожо шэмэглэһэн бүтээлнүүд энэ гэр соо ехэ олон.

Мүн баһа модо һиилээд, угалзатуулан гоёожо хэһэн зүйлнүүд байшанай гол хубиие эзэлнэ. Тэрэнэй тэгэн дунда, жэшээлбэл, һэые гэрэй тооны байдаг газарта, досоо талыень гэрэлтүүлэн байха түхеэрэлгэ — зула бүтээгдээ. Болор шэнгеэр ялалзадаг шэлнүүдые, улаан шүрэнүүдые хэрэглэн бүтээгдэнхэй. Зула бүхэниинь гүрэжэ бүтээһэн үлгүүрээр бэе бэетэеэ холбоотой. Тиимэһээ үглөөшье, үдэшэшье энэ гэр дотор ороһон хүнэй сэдьхэлдэ баярай мэдэрэл заатагүй түрэхэ ёһотой. Байшангай досоохи буряад арадай мүнөө үеын байра байдал ёһо заншал, намтар, түүхэ хөөрэһэн уран гоё, удха түгэлдэр зурагуудаар шэмэглэгдэнхэй. Харин доодо ханануудайнь зурагые хараһан хүн, бусадай туһагүйгөөр, Агын талын урдын болон мүнөөнэй байдал тухай мэдэжэ абаха аргатай. Жэшээлхэдэ, мүнөөдэрэй абьяас ехэтэ ажал хэрэг, ажал ябуулга болон жаргалта байдал, эдир наһан, хүнүүдэй амаралта, зугаа наадан — революциин урда тээхи хэдэн дабхар дарлалта доро хосоржо байһан буряад арадай байдалтай зэргэсүүлэн харуулагдана.

Энэ байшан гэрэй тэг дунда хүн зоной зугаа наада үнгэргэхэ, амарха, хатарха тусхай талмай бии. Арадай уран дархашуулай баян дүй дүршэлые халан абажа хэгдэһэн досоо талын үүдэн угалза, хээнүүдээрээ хүнүүдэй анхарал татаха. Энэ үүдэнһээ зурыһан тусгаар зүргөөр хүнүүд ябахадаа, газаа талын үүдэндэ тулажа ерэхэ юм. Харин газаань зугаа наада үнгэргэхэ тусагаар талмай зониие хүлеэжэ байха.

Хойшодоо энэ байшан гэр шадар элдэб түрэлэй модод, сэсэг набша таригдажа, оршон тойрониие бүри гоё һайхан болгохо. Тииһээ тиитэрээ колхозой соёлой болон амаралтын сэсэрлиг хажуудань оршоно. Энэ байшан гэр газаа талаһаа хэшэрһатан, мүнгэтэһэн үнгөөрөө хүнүүдэй дура сэдьхэл абаһаар буляажа шадаха аргатай гээд тэмдэглэмээр.

Харин мүнөө тус байшан гэрэй хойшодоо бэелүүлхэ үүргэ тухай хөөрэе. Энэ хөөрөөнэйнгөө эхиндэ тэмдэглэһэнэймнай ёһоор, арад зоной ёһо заншал баримталһан һайндэрнүүдые, тэрэ тоодо түрэ найр, сэрэгэй албанда залуушуулые үдэшэлгэ, ажалай болон дайнай ветерануудтай, «түхэреэн столдо» хабаадалсагшадтай уулзалганууд тэндэ үнгэргэгдэхэ ёһотой. Энэ байшан гэр соо гансата зуун наяад хүн багтаад, эдэ хэмжээ ябуулганuудта хабаадалсаха аргатай. Эндэ суглараһан хүнүүдэй дунда түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ ябуулганuудые һонирхолтойгоор эмхидхэхэ үүргэтэй тусхай захиргаанай тушаалта нюурнууд томилогдохо байна. Тиимэһээ байшан гэр дотор захиргаанай байха таһаг, кухни болон бусад олоной хэрэглэмжын түхеэрэлгэнүүд бии. Мүн хэрэгтэй мебель хуу баран табигданхай.

Гэхэтэй хамта, арадайнгаа ёһо заншалнуудые баримталан һайндэрнүүдые үнгэргэхэ байшан гэр хадаа, парти болон правительствын баталан абаһан шиидхэбэринүүдэй ёһоор совет хүнүүдые коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һайнаар нүлөөлхэ байна.

Б. ГАРМАЖАПОВ,
журналист.

Ага нютаг.

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Цокто НОМТОЕВ

ЭРХҮҮ ГОЛ

Хүжэ Саяан хойноһоош,
Хамар дабаан урдаһааш,
Үндын налайн һайшаана,
Үгсүүр халхаар үдэшэнэ,
Элшэр, Бэлшэрһээ эхитэй
Эрхүү гол шамаяа.
Түргэн горходто угтуулнаш.
Хурдан хүлэгүүдые
үндалуулнаш.
Уужам таладаа
угалзатанаш.
Ууланuудаа нюруудаа
толоруулнаш.
Эрье хүбөөгөөр налуухан,
Эрхүү голнай хабатай.
Аялга хонгёо шамайе
Аажам Ангара угтахадаа.
Мүнхын аршаан суурхуулна.
Мүнхэ Сарьдаг хүндэлэн.
Эрьедэхи һайхан хотодоо
Эрхүү нэрыш үгөө гү!
Ангара замдаа
мэлмэрхэдээ,
Аялгаа Түнхэнһөө захална.
Эрхүү хотодоо далижаһан,
Элитэ зохёолшодоо
түүрэнэ.
Байгал Түнхэн түрхэмтэй
Һайхан дүүхэй Ангара!

Николай ШАБАЕВ

ХАРЮУСЫШ

Үбэл дунда минии зосоо
Үрин хабар бадаруулһан,
Ганса нэгэ эмнин намда
Гасаалһандаа миһэрһэн,
Аяга, зулгы, илдам дүүхэй,
Алимнии даа, харюусыш.
Һүниин тэнгэр минии нойры
Һэргээн юундэ тамалнаш?
Харанхыда, зүүдэн соомни,
Хараадан юундэл зобоонош?
Нарай балшар наһандам
Намай дахин бусааһан,
Хүрин алаг зүрхыем
Хубаан хоёр болгоһон
Аяга, зулгы, илдам дүүхэй,
Алимнии даа, харюусыш.

ХАБАРАЙ ЕРЭХЭДЭ

Хангал сэсэг надхуулһаар
Хабар сагтаа ерэхэл даа.
Хүтэл бооршн халагаар
Хайлан саһан ошохол даа.
Уулын орой ханхинахал
Уран хүхын аялгаар.
Ульгам горход харьялхал
Уры уһан харгыгаар.
Зугаа дуутай басагаднай,
Залуу илдам хүбүүднай.
Худөө таладаа хабартаа
Хүхилдэжэ ушархал.
Түрэл тоонто нютагтаа
Түрэ найраа хэхэл даа.
Үбгэн абань, юрөөлөө
Үгэлэн, хэлэн һуухал даа.

Шаргал нуурһаа Энэдхэг хүрэтэр

ЛУБСАН ДОРЖИЕВАЙ үбгэн баабай — Цэрэнэй Дамба гэдэг нютагтаа суутай модошо дархан байгаа. Тэрэнэй бүтээһэн хүдэлмэриин хүдэр бэхи тэргэ, шарганууд Тохой, Бүхэн, Загастай нютагуудай хобол, сарья харгынуудаар нилээд мухариһан, һолжорһон байха . Гадна холо, ойрын хэрэгээр зориһон зондо Дамба дарханай холбоһон, хоноһон хүнгэн ходоог, жороо тэргэнүүд, матажа хумиһан хашабаа, сээжэбшэ шумууһан шарганууд дурлагдагша һэн. Тэдэнь хүллэгдэһэн моридошье хүнгэн, һуужа ябаһан зондошье зөөлэн байдаг һаабза. Юрэдөө, Дамба дархан хэһэн, бүтээһэн тэдэ зүйлнүүдэйнгээ эндэ, тэндэнь өөрынгөө гарай тэмдэг мэтээр угалза, хээ, уран гоёолто ябуул шууд, ойлгомторгүй шахуу хэжэрхидэг зантай һэн ха. Тэдэнь лэ «Дамба дарханай гар» гэжэ олондо ойлгосотой болоһон байгаа.

Дамба үбгэн гушаад онуудай үеэр газаагаа — амбаарайнгаа үбэртэ колхозойнгоо гар ажалай тоног зэмсэгүүдые заһажа, модон аса, тармуурнуудые хэжэ, бүхэли үдэрөө барадаг һэн. Тэдэнь ехэл нягтаар, барихада хүнгэхэнөөр бүтээгдэдэг байгаа. Тиихэдэ эдирхэн ябаһан Лубсан хүбүүн үбгэн баабайнгаа хажуугаар зүришэлдөөд, һүндэлөөд һалахагүй. Нэгэтэ тэрэнь аша хүбүүндээ томохон тэбхээнсэг модо, морхигорхон мохоо хутагатайгаар барюулжа, тармуурай шүдэ гарга гээ һэн хаш.

— Тармуурай шүдэ хэһэнээ һананагүйб. Юрэдөө, тэрэ мохоо хутагадань, оло дахин альга, хургаа адаһаар, холоһоор модо жэгдээр хайжа һураа хүм,— гэжэ Лубсан Доржиевич энеэбхилнэ.

— Уран ажалайнгаа урдаа бариха гол зэмсэгүүдэй нэгые ашадаа анха түрүүн барюулһан байгаа гээшэ аабза? —гэбэб.

— Арбаадтай ябаһан намда үбһэнэй үедэ тон лэ таарууллжа гар хажуур, тармуур мэтые дархалаад, сабшуулжа, тармуулжа һургаһан юумэл. Мүнөө һанахадам, жэгтэй һонин, бүрүүлхэн аад, шэнэхэн зүүдэн мэтэ байнал,— гээд, тэрэ бодолгото болон һууба. Удаань, үшөө 1925 ондо баабайтаяа Үдын-Байшан ерэхэдээ, «60 нүхэнэй» базаарай наймаанһаа уһан шэрэ абхуулһанаа тэрэ дурдаба.

Лубсан Доржиев бүри Загастайнгаа дунда һургуулида һуража ябаха үедөө үетэнэйнгөө дунда «зурааша» алдартай байһан юм. Һургуулиин түрэлхи хэлэнэй, литературын багша Дугар Дашиевич Дашиев уран һайхан юумэндэ үрэ зүрхэнһөө баясадаг, тэрэниие зүбөөр сэгнэдэг байһан тула, үхибүүдые түрэлхи хэлэндэнь дуратайгаар хүмүүжүүлдэг һэн. Багшынгаа заабаряар үхибүүдэй бэшэһэн зохёолнуудтай ханын газетэ гаргагдадаг байгаа. Тэдэ бүгэдые һургуулиин урдаа хараха уран зурааша Лубсан Доржиев урагшаа һанаатай гуримаараа баясан шэмэглэдэг һэн. Тэрэ үедэ багша Д. Д. Дашиевай эдэбхи үүсхэлээр далижаһан Загастайн дунда һургуулиин һурагшад үхибүүдэй уран һайханай республиканска олимпиадануудта саг үргэлжэ хабаадалсадаг бэлэй. Тиигэжэ нэгэ дахин өөрынгөө дархалһан хуур дээрэ буряад дуу гүйсэдхэһэн, удаадахидань — хабсагай, уһа, модо гэхэ мэтые өөрөө һанаанһаа абажа зураһанаа асарһан байгаа.

Нютагтаа дунда һургуулияа дүүргэһээр, Лубсан Доржиев Эрхүүгэй авиационно-техническэ училищада һуралсаба. 1940 оной һүүл багаар тэрэнээ дүүргэжэ, авиатехнигэй мэргэжэлтэй болоһон залуу хүбүүн Брянск шадар албанда мордоо һэн. 1947 оной хабар сэрэгэй летчигүүдэй Чкаловска училищиин албанһаа нүхэр Доржиев табигдаа бэлэй. Нютагаа бусажа, тэндэхи соёлой байгуулалтада хам оролсобо. Тэрэл үеэр залуу уран зурааша Сэлэнгын буряадуудай хуримай ёһо заншалнуудые харуулһан үлхөө зурагуудые бүтээгээ һэн. 24 зурагһаа бүридэһэн тэрэ бүтээлынь, уран зуралгада дуратайшуулай республиканска хоёрдохи выставкын залнуудаар 1948 ондо дэлгэгдэһэн байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо нүхэр Л. Доржиев албан тушаалайнгаа, ажал хүдэлмэриингөө сүлөө сагые уран биирэ гуурһан хоёртой холбоһоор ерээ. Тэрэнэй бүтээлнүүд 1976 онһоо захалжа, уран зурагта бэлиг хабаяа туршагшадай республиканска, Россин Федерациин болон ороной выставкэнүүдтэ табигдажа эхилээ һэн. 1978 оной август-декабрь һаранuудта БАМ-ай барилга дээрэ эмхидхэгдэһэн «Үргэн даа, Эхэ оромни» гэһэн нүүдэл выставкын жасада Л. Доржиевай «Түмэршэ дархан», «Талада ушаралга» гэһэн зурагууд олоной һайшаалда хүртэһэн байгаа. Урда тээнь тэрэ выставкэ Германиин Демократическа Республикада харуулагдаһан юм. Тэрэшэлэн Москва хотодо үнгэргэгдэһэн Олимпиин XXII наадануудай үедэ, М. Горькиин нэрэмжэтэ соёлой болон амаралтын түбэй парк соо манай ороной уран зурагта дуратайшуулай ехэ выставкэ нээгдэһэн байгаа. Тэндэшье Лубсан Доржиевай «Баргажан һалхин хүдэлбэ», «Намар тээшэ» гэһэн зурагууд табигданхай һэн. Үнгэрһэн зун Москвада үнгэргэгдэһэн Залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн фестивалиие угтуулан эмхидхэгдэһэн уран зурагай выставкэдэ, Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ арадай уран бүтээлэй Түбэй байшангай зууршалгаар дурсагдагша нүхэрэймнай хэдэ хэдэн бүтээлнүүд хариин залуу айлшадай һонюуша харасые хужарлуулһан байна.

Нүхэр Л. Д. Доржиев ханһаа хойшо үндэһэн буряад арадайнгаа уран һайхан угалза хээгээр һонирхожо, тэдэнэй нугалаа, гүрэлөө бүридэлнүүдые шэнжэлэн суглуулжа байдаг юм. Байгаали дэлхэйн барагдашагүй һайхан үнгэ, юрэ бусын мүнхэ һайхан удха мэтээр үзэгдэһэн 120 янзын угалза-зурагуудые түс тустань үргэн хэмжээнэй хабтаһануудые дээрэ үнгэ буляалдуулан зохёожо хадагаланхай байна. Эдэ бүгэдые номой хэблэлээр үнгэ толотойнь хэблэжэ гаргаа гээшэ һаа, аргагүй аша туһатай, олоной абажа хужарлама, буряад угалзануудай баян баглаа байха һэн. Тиигээдшье хото, хүдөө нютагуудаймнай шэнэ һайхан барилгануудые, уран гартанай хаража дабтажа, гэр байраяашье шэмэглэжэ, шэлэмэ зүйлнүүд ехэл олон даа...

Элдэб темэ дэлгэһэн уран зураашын олон тоото зурагбүтээлнүүд һонирхолтой. Энэдхэг ороной дайда дээрэ оршодог эгээл үндэр Канченджанга уулын саһата орьёлнуудай үбэрһөө, бууралтажа ябаһан толгойгоо сарюунаар үргөөд, бодолгото болсоһон нюдөөр бидэниие Индира Ганди зөөлэхэноор хаража байна. Агууехэ арадай сэсэн мэргэн басагые үзэсхэлэн гоё байгаалиинь орьёл мүнхэ дуулгатай адлишаан жэшэжэ шэбшэһэн авторай энэ зохёол «Канченджангын орьёлнууд» гэжэ нэрэтэй. Тиихэдэ түрэл нютагайнгаа шарайе дэлгэн харуулһан, тоһон шэрээр бэшэгдэһэн «Шаргал нуур» зураг һайханаар үзэгдэнэ. Автор энэ зурагаа зорюута ханадаа үлгөөд, юрэ бусын сонхоор түрэл дулаан дайдаяа мэшээжэ байдаг ха. Сэлэнгэ нютагай хойморто оршодог Шаргал нуурые мүнөөл «Сурхайта» гэжэ нэрлэдэг болонхой ха юм. Мүн лэ хүдөө нютагай байгаалиие олон үнгын шэрэ будагаар түүрээһэн «Зээрдэгшэн», «Наран мандаба», «Һарлагууд», «Һээр шаалга», тиихэдэ үльгэр домогой аялгаар бэшэгдэһэн «Дугар зайһан», «Сагаан үбгэн», «Луу» гэхэ мэтын зурагууд үргэн энтэй рама соо аятайханаар хоноогдонхой.

— Залууһаа дуратай зуралгын хүдэлмэрөөр тусхай һургуулида һуража, мэргэжэхэ арга болоогүй гээшэ һэн. Тиигээшье һаа, гол ажалайнгаа хажуугаар сүлөө сагаа дурлаһан хэрэгтээ зорюулжа, сэдьхэлээ ханадаг гуримтай һэм,— гэжэ нүхэр Доржиев хөөрэнэ.

Лубсан Доржиевичай тоһон шэрэ, темперэ болон графика, ехэ, бага хэмжээнэй зурагууд, портредууд нилээд олон даа. Тэрэ бүгэдэнь уран гартай, хёрхо нюдэтэй бэлигтэ хүнэй гансашье өөрынгөө сэдьхэл ханааһан бэшэ, харин олоной нюдэ хужарлуулжа, бодол гүйлгэмэ бүтээлнүүд болонхой гээшэ.

Юрэдөө, оршон байгаалиин зүйлнүүдые хёрхо нюдөөр шэртэжэ, түрэл нютагайнгаа Шаргал нууріаа эхилээд, Гималайн орьёлнууд хүрэтэр зайе зурагууд соогоо, угалза хээнүүд, соогоо багтаана гэбэ һаа, ехэдүүлһэн ушар байхагүй.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Лубсан Доржиевай бүтээлнүүд: 1. Жаргалантын үбэл. 2. Малшан.

БОГОНИХОН ШОГ ОНТОХОНУУД

ХАРЮУСАЛГАГҮЙ ХАДААҺАН

— Ши юундэ намда зоолдожо гантаабаш? — гэжэ хабтагай хадааһанда хандаба.

— Энээн тухай Алхаһаа һурыш,— гэжэ хадааһан хайша хэрэгээр харюусаа һэн.

САРЫЕ ЭБЭРДЭЭД...

Сарай эбэртэ һууһан батаганаан бэшэндээ өөдэрхэбэ:

— Харыт намайе, би сарые эбэрдээд, табинагүй бэшэ гүб?

ЗҮҮН ҺАБАГША ХОЁР

— Минии үгы һаа, шии гансаараа юу хэжэ бираха гээшэ бши,— гэжэ зүүн һабагшадаа өөдэрхэбэ.

Һабагша харюудань:

— Зай, баяртай, би ошобоб, намгүйгөөр юу сёхөө һанаа һэмнш, өөыш...,— гээд ябашаба.

ҺАЙРХУУ ЭРЭ ТАХЯА

Нэгэ һогтуу хүнэй хармаанһаа таглаагүй шэлтэй архи ходорон унахадаа, адхараад, хатанги шабарай хонхор соо аягалагдан тогтошобо. Дүтэ шадар ябаһан эрэ тахяа архиие уһан гэжэ һанаад, ууҗа һогтоод, мухаришаба. Эзэн эхэнэр үйлсэдэ хэбтэһэн эрэ тахяагаа хараад хара бууба шье, ноо һыень зулгаажа абаад, өөрыень нобшо дээрэ хаяжархиба. Хойто үглөөниинь тэлэрһэн эрэ тахяа эмэ тахяанuудтаа шэшэрһээр, найгаргаһаар ошобо.

— Бидэ үсэгэлдэрэй шамая үгылөөд, яашоо гээшэб гэжэ гайхалдажа байгаалди, шимнай хаанаһаа гаража ерэбэ гээшэбши, юундэ нюсэгэлөөбши?— гэжэ тэдэнь гайхалдаба.

Эрэ тахяа дорьбогүйхэнөөр харюусаа һэн:

— Үсэгэлдэр эзэнтээ сэнгэжэ архидаад, үйлсэдэ унташаһан байгаалби, тэрэ һамаандамнай тонуулшад дайралдаад, һүни хоюулайемнай нюсэгэлүүлжэрхиһэн байгаал даа...

ТУҺАЛАГША

Нэгэ нохой нүгөөдэдөө хэлэбэ:

— Хоюулан миин байнхаар айлнуудай газаагуур юу хээ унхидая, долёол, үбдэл сүбдэл түүел даа!

— Үгы, мүнөөдэр сүлөөгүйб.

— Яахадаа сүлөө таһарбаш?

— Минии эзэн полидо шэбхэ тэрэгээр зөөхэ, тиихэдэнь харуулшаниинь болохо, хойноһонь дахасалдаха үялгатайб....

Б-Б. НАМСАРАЙН
суглуулбариһаа.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ТҮҮХЭТЭ УДХА ШАНАРТАЙ ЭБ НАЙРАМДАЛТА ҮҮСХЭЛНҮҮД

Советскэ Союз түүхэтэ удха шанартай эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүдые гаргаба. Эдэ бүгэдэ дэлхэйн арадуудай аша туһада, хүсэл эрмэлзэлдэ харюусана гэжэ гадаадын олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэһэн мэдүүлгые шэнжэлхэдээ тэмдэглэнэ. Ехэ ехэ информационно агентствэнүүдэй, радио болон телевидениин корреспондентнүүд «тон шухала», «дары түргэн», «сахилгаан» гэхэ мэтэ тэмдэгүүдтэй Москваһаа эльгээгдэһэн мэдээсэлнүүд соогоо ингэжэ тэмдэглэнэ: Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха зорилго урдаа табидаг ёһотойл эб найрамдалта гүрэн иимэ дурадхалнуудые оруулжа шадаха байна. Совет үүсхэлнүүд хадаа КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй хараа шугамые, Советскэ Союзай Коммунис партиин Программын шэнэ найруулгын проект соо хараалагдаһан заха заабаринуудые бодотоор бэелүүлгэ болоно гэжэ заагдана.

Советскэ Союз бүхы гадаадын политическэ үйлэ хэрэгүүдтэ үүсхэл эдэбхи батаар эзэлжэ байдаг юм гэжэ **Болгариин радиогой** шэнжэлэл соо хэлэгдэнэ. Эб найрамдалые хамгаалха, бүхы уласхоорондын байдалые гуримшуулха талаар Советскэ Союзай бэелүүлжэ байдаг шэнэ, шууд сэхэ ябуулганууд СССР-эй дотоодын болон гадаадын политикын гол удхые, тэдэнэй бата холбоотой байһые элирхэйлэн харуулна. Агуухэ Октябриин бүхы дэлхэйн дээгүүр мандуулһан эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй, энэрхы һайхан ябуулганuудай түүхэ Ленинэй Эхэ ороной улам бүри үндэр дээрэ үргэжэ ябаһыень бүхы дэлхэйн арад түмэн харана бшуу.

КПСС-эй гаргажа байдаг бүхы хүсэл оролдолгонууд совет арадай ажабайдалые улам саашадань һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэнхэй байна гэжэ ГДР-эй **АДН** агентство батална. Энээнэй тула уласхоорондын оршон байдалые һайн тээшэнь хубилгаха хэрэгтэй. Эгээд тиимэһээ шэнэ жэлэй эхиндэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро болон Совет правительство хэдэн ехэ, тон шухала шэнжэ шанартай гадаадын политическэ ябуулгануудые бэелүүлхэ байһан тухай шиидхэбэри баталан абаба.

Польшын телевидениин шэнжэлэгшын тайлбари соо ингэжэ хэлэгдэнэ: Совет хүтэлбэрилэгшын дурадхаһан ябуулгануудай гол шухалань юуб гэхэдэ, энэ хадаа тодорхой болзорто бүхы дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэгүүдые бүрин хүсэдөөр усадхахые хараалһан программа болоно. Шата шатаарнь шууд сэхээр бэелүүлжэ, 15 жэлэй хугасаа соо, энэ зуун жэлэй дүүрэтэр газар дэлхэйе ядерна буу зэбсэгһээ сүлөөлхэ хэрэг түгэсхэхые СССР дурадхана.

Замбуулиинай дайдада буу зэбсэг гаргалгые СССР бүрүүшаажа үргэлжэлһөөр. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин мэдүүлгэ энээниие шэнээр бата найдамтайгаар элирхэйлэн гэршэлбэ гэжэ Венгриин **Мадьяр Пресс** гэдэг телеграфна агентство мэдээсэбэ. Хэрбээ тэрэниие баадхаад байгаа һаань, Советскэ Союзай али бүхы түхэлэй буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха талаар материальна болон бусад хаба шадалтай байһанда хэншье һэжэглэхэ ёһогүй. Гэбэшье мүнөөнэй болон ерээдүйн үетэнэй урда харюусалгатай байһанаа СССР-тэ һайн ойлгоно.

США-гай **Ассошиэйтед Пресс**, Англиин **Рейтер**, Франциин **Франс Пресс**, Японой **Кюодо Цусин** агентствэнүүд, **Индиин радио** КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин мэдүүлгые үргэнөөр шэнжэлэн тайлбарилхадаа, СССР-эй эб найрамдалта политика шууд сэхээр бэелүүлдэг байһыень энэ ушар үшөө дахин элирхэйлэн харуулна гэжэ тэмдэглэбэ.

ЗАЛАН СЭХЭ ХАРАА ШЭГЛЭЛ

УЛААН-БААТАР. Советскэ Союзай залан сэхээр бэелүүлжэ байдаг эб найрамдалта гадаадын политика дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалые найдамтайгаар хангалгын энэ үндэһэн болоно гэжэ Монголой «Үнэн» газетэ бэшэнэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн Советүүдэй ороной эдэбхитэй ябуулганuудай, олон тоото үүсхэлнүүдэй ашаар лэ хүн түрэлтэн 40 гаран жэлэй хугасаа соо дайн байлдаагүйгөөр ажаһуужа байна.

СССР, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд, һайн һанаатай бүхы хүнүүд эб найрамдалай түлөө тэмсэлээ үдэрһөө үдэртэ үргэдхэжэ байна гэжэ МНРП-гэй ЦК-гай орган тэмдэглэнэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, нөөсэлэгдэһэн ядерна зэбсэгүүдые хорооохо талаар бодото алхамуудые бэелүүлхэ арга боломжонуудые байгуулха шухала. Иимэ арга боломжонуудай бии байһанда Советскэ Союз батаар этигэнэ. Гэбэшье эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэхын тула гамбуулиинай дайдада буу зэбсэгүүдые гаргаха бүхы харгы замуудые бата найдамтайгаар халхалан хааха хэрэгтэй. Энээнгүйгөөр ядерна буу зэбсэгүүдые хорооожо яашье болохогүй байна.

Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Женевэдэ үнгэргэгдэһэн уулзалгын ашаар дэлхэй дээрэхи политическэ байдал сарим тэды һайжаруулагдаа гэжэ «Үнэн» газетэ тэмдэглэнэ. Ядерна дайе хүн түрэлтэнэй ажабайдалһаа зайсуулан сараха аргатай байһанда арадууд этигэн найдана.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ. 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-82-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-96, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-02306. Заказ № 15. Индекс 04649